

לדורותיכם. המאירי ביבמות (מו.) ביאר, דקרבות לא מעכבי בזמן הזה, משום דהיכא דלא אפשר לא בעי, וכגירות אשה דמהני בלא מילה. ועיין בשו"ת אבני נזר (יו"ד חלק ב סימן שמג), שהשווה זאת להקטרת אימורין, דאי איכא אימורין מעכבי ואסור באכילה קודם הקטרת, ואי ליכא אינם מעכבים. ובזכר יצחק (ח"א סימן כח (א)) כתב לבאר, דבזמן הזה הטבילה עושה אף את פעולת ההרצאה. ועיין שם (בסימן כט), מה שהקשה עליו הגר"ס שפירא, מדברי התוס' ישנים ד"ה צריך.

(יג גמ') אמר קרא לדורותיכם. עיין אבני נזר (יו"ד חלק ב' סימן שמד) שהביא פלוגתת הראשונים, אי ילפינן דאף בזמן המקדש אינו מעכב. דברמב"ם (פי"ג מאיסורי ביאה ה"ד, ה) משמע, דחייב הקרבן בזמן המקדש אסרו בבת ישראל, וכן מבואר בדברי הרמב"ן והריטב"א והנמוקי יוסף ביבמות (מו:). אמנם בדברי הרשב"א (שם) מבואר, דכיון דילפינן דמהני גירות לדורות, מוכח דאין הרצאת דמים מעכבת. וכן משמעות הבריתא במסכת גרים (פ"ב ה"ה) דתניא, כשם שישראל נכנסין לברית בג' מצוות כך גרים וכו' שנים מעכבין ואחד אינו מעכב.

(יד גמ') שם. הקשה חזון איש (גיטין סימן כד סק"כ), לפי משמעות התוס' ישנים ד"ה צריך, דסבירא להו דקרבן דמיייתי היינו להכשירו בקהל, [נומשמע דלשאר מילי הוי כישראל לכל דברין], היכי חזינן מהאי קרא לדורותיכם דבזמן הזה אינו מעוכב לבא בקהל, וצריך עיון. ועיין שם.

(טו גמ') גר בזמן הזה צריך שיפריש רובע לקינו. בשבת (יב:), איתא, דרבי ישמעאל קרא והטה וכתב על פנקסו כשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמנה, ומשמע דלא הוצרך להפריש מעות לכך. ועיין אבני נזר (יו"ד חלק ב' סימן שמד), שביאר החילוק בין גר להתם, דבשאר קרבות דבהפרשה לא נפיק ידי חובתו, לא מהני להפריש, מה שאין כן בגר, דההקרה דלא מצי למיעבד אינו מעכבו, אבל ההפרשה דמצי למיעבד, מעכבתו, ועיין שם שכתב דמצינו חיוב הפרשה אף בגוונא דליכא חיוב הבאה. עוד כתב, דכיון דתקון שלא יפריש מעות, הוי כאינו יכול להפריש ואף הפרשתו אינה מעכבתו, וכעין זה מצינו בתוס' פסחים (נט:), ד"ה עשאוים לגבי אימורין, דכיון דתקון רבנן דאינו מרצה, הוי כאבדו, ואינו מעכב.

(טז גמ') שם. [מבואר דאף דבזמן הזה אין מעכבתו הבאת קרבנו. מכל מקום חייב להביא קרבנות משום חיובו, וכעין יולדת דאף דכשרה בקרבן אחד, אכתי מיחייבא משום שאר לידות. וכן מבואר לעיל (ח:), דהביא פרידה אחת שחרית מותר לאכול בקדשים לערב, אף דאכתי מחייב עוד פרידה]. ועיין בתוס' ישנים ד"ה צריך שיפריש, שכתבו לחלק בין גר ליולדת ומצורע, דגבי גר קרבנו אתי להתיירו בקהל, ויש לדון עוד בכוננתם, אי סבירא להו דלעתיד לבא יהא אסור לבא בקהל עד שיביא קרבנו. ועיין זכר יצחק (סימן ל) שהקשה על דבריהם, היאך שייך לומר דבזמן הזה הוא ראוי לבא בקהל ולכשיבנה בית המקדש יאסר. עיין שם.

(יז גמ') גר תושב וכו'. עיין חרושי מרן רי"ז הלוי (במכתבים בסוף הספר עמוד 164) שביאר בגדר גירות דגר תושב, דלגבי חיוב מצוות לא חייל עליה מידי, דאף קודם לכן היה מצווה בו מצוות, ומכל מקום כל זמן שעומד בקבלתו איכא עליה שם גר תושב לכמה ענינים, עיין שם. ועיין עוד רבינו גרשום שכתב, דהא דבעי שבייתה היינו משום דיש בו קצת גירות.

(יח גמ') גר תושב מותר לעשות מלאכה בשבת לעצמו בישראל בחול המועד וכו'. עיין תוס' ד"ה גר תושב שהביאו דברי רש"י ביבמות (מח:), ד"ה גר תושב, דטעמא דגר תושב מצווה בשמירת שבת אף דאינו מצווה בשאר מצוות, משום דחמירא שבת כעבודת כוכבים. [וצריך לומר, דאף דכל עכו"ם מצווה על איסור עבודה זרה, ואפילו הכי אינו מצווה בשמירת שבת, שאני גר תושב דחמיר ומצווה יותר, ועיין בבניאר הגרי"פ על הרס"ג (עשה לד עמוד קפ"ט)].

(יט גמ') כישראל בחולו של מועד. הטורי אבן (חגיגה יח). הוכיח מכאן, דמלאכת חול המועד אסירא מדאורייתא. ובמנחת חינוך (מצוה שכג אות ט) דחה, דחכמים קבעו כן כיון דחזינן בתורה דבעי שבייתה קלה. וכעין זה כתב הערוך לנר, דכיון דכתיב "וינפש" מוכח דסגי בנפישא קלה, דהיינו מה שאינו

דבר האבד, ואין זה תלוי בדיני חול המועד.

(כ גמ') רבי עקיבא אומר כישראל ביום טוב. ביאר הערוך לנר, דתנא קמא דפליג, סבר דילפינן מ"וינפש" דאיכא מלאכות שפעמים מותרות ופעמים אסורות, ובחול המועד, מצאנו מלאכות דבגונא דהוּו דבר האבד מותרות וכשאין דבר האבד אסורות, אבל ביום טוב, אי שרי משום אוכל נפש שרי נמי כשאינו אוכל נפש, כדאמרינן בבבב"א (יב). מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך, ופירש רש"י (שם) ד"ה ליפלו דהיינו אף שלא לצורך כלל.

(כא) [תוס' ד"ה גר תושב], מכאן קשה לפירוש הקונטרס דפרק החולץ וכו'. לכאורה מבואר, דסבירא להו דאם מה שהוא מצווה בשביית שבת היינו משום דחילול שבת חמיר כעבודת כוכבים, אי אפשר להתיר אף מלאכת אוכל נפש ומלאכת דבר האבד. ואולי אפשר דרש"י סבר דבגר תושב סגי בשם שבייתה, ואף שבייתה כל דהו להיחשב דאינו כעובד עבודת כוכבים, ואף דבישראל המצווה על שמירת שבת, כל חילול חשיב כעבודת כוכבים].

(כב) בא"ד, שם. עיין בתוס' ישנים יבמות (מח:), ד"ה זה גר תושב, שכתבו, דהכא איירי בגר תושב העומד להתגייר, ועיין עוד בסוגיא דהתם. עוד כתבו, דאף דהוא אינו מצווה, אגן מצוין שלא יעשה מלאכה עבורינו.

(כג) בא"ד, שם. עיין עוד תוס' יבמות (מח:), ד"ה זה גר תושב שהקשו על רש"י (דהתם) ד"ה גר תושב, הא עכו"ם ששבת חייב מיתה. [ולכאורה מבואר דסברי, דעכו"ם ששבת שבייתה יום טוב לא חשיב עכו"ם ששבת, דאי חשיב, יקשה להו מסוגיין, דמבואר דשבייתה יום טוב שרי ליה לשבות].

(כד) מתני', ונזיר שנטמא. כתב בפירוש המשניות להרמב"ם שכתב, דבכל הנך דמתניתין אונס פטור. וכן כתב ביד החזקה (פ"י משגגות ה"ח) ולא חילק אמנם בכסף משנה (שם) הביא דבתוספתא (פ"א ה"ה) איתא דהיינו חוץ מנזיר. וביאר דגם הרמב"ם אית ליה הכי דהוא משמעות הסוגיא בגמ' להלן, אלא דסמך על מה שפסק (פ"ו מנזירות ה"ג) דאונס חייב. [ולכאורה היינו משום דבנזיר בעי קרבן לאחולי נזירות טהרה, כדאמרינן לעיל (ח:), ואיתא אף בגוונא דאין לחייבו משום דעבר אאיסור, אמנם הרש"ש (בנזיר סב:) כתב דבנטמא למת מצוה, לא בעי קרבן, וצריך עיון].

(כה) מתני', אלו מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה. עיין חידושי רבי אריה לייב (חלק ב' סימן סא) שביאר, דאין זה דאיכא כמה חיובים וסגי בקרבן אחד, אלא דליכא אלא חיוב אחד, עיין שם.

(כו) גמ', והא עיקר קרא במזיד כתיב. פירש רש"י ד"ה לעשות, דכתיב בקורת תהיה, דהיינו מלקות ואין מלקות אלא במזיד. והקשה הערוך לנר, דהא קרא דבקורת תהיה איירי באשה, ומנא לן דאף האיש שוגג. וכתב, דלולי דברי רש"י היה נראה, דילפינן מדכתיב "לא יומתו כי לא חופשה", דמשמע דאי חופשה הוּו מיחייבי מיתה, ועל כרחך דמייירי במזיד.

(כז) גמ', הבא על השפחה ביאות הרבה וכו' מלמד שמביא קרבן אחד על שגגות הרבה. כתב הרמב"ם (פ"ג מאיסורי ביאה ה"ד), דהאשה לוקה על כל ביאה וביאה, ומבואר דסבירא ליה דהך ילפותא לא מהניא אלא לקרבן ולא למלקות. אמנם משמעות דברי רש"י לקמן (יא.) ד"ה וכל, דפליג על הרמב"ם וסבירא ליה דאף האשה אינה לוקה אלא אחת.

(כח) גמ', הבא על חמש שפחות חרופות בהעלם אחת. פירש רש"י ד"ה בהעלם, דהיינו קודם שילקה. והקשו הרש"ש והערוך לנר, הא אינו לוקה אלא מייתי אשם. וברש"ש הגיה קודם שיביא קרבן. והערוך לנר כתב לחדש, דמלבד מה שמחוייב קרבן חייב מלקות משום לאו ד"לא יהיה קדש", עיין שם.

דף ט ע"ב

(כט) תוס' ד"ה והיא, תימה דהכא בעינא לחלק אף על גב דגופין מוחלקין והתם בפרק אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד משמע דפשיטא דחייב. ובגליון הש"ס ציין לדברי התוס' בקדושין (עו:), ד"ה הרי, דמבואר דנקטו דמסברא ידעינן דגופין מוחלקין הוי חילוק לקרבנות, ומאידך, בתוס' בסנהדרין (נד:), ד"ה הנרבע מבואר, דבעי קרא.

(ל) בא"ד, שם. כתב הערוך לנר, דלכאורה יש ליישב, דאף דבכל מקום ידעינן

לא איירא בהך גוונא, אלא דנסתרה עם שניהם בזה אחר זה. ועיין שם שהאריך בדברי הרמב"ם.

לז) מתני', שם. עיין באות הקודמת **ובגליון הגרע"א** (שם) הביא, **דהקרבן העדה** (על הירושלמי שם) הקשה, הא בג' בני אדם הוי רשות הרבים, ובכל דוכתא ילפינן דספק טומאה ברשות הרבים טהור מסוטה דאינה אסורה אלא בסתירה דהוי ברשות היחיד, ומוכח דבג' בני אדם לא חשיב סתירה. ועיין בהגרע"א שם שדן, אי בנשים חשיב רשות הרבים והוכיח דחשיב, עיין שם, וצריך עיון.

לח) גמ', תורה אחת לקניוין הרבה. הרמב"ם (פ"ד מסוטה ה"ז) הביא ילפותא אחרת, דכתיב "מנחת קנאות" (במדבר ה, טו), מנחה אחת לקניוין הרבה.

לט) גמ', שם. הקשה **המנחת חינוך** (מצוה שסו אות ב), למה לי קרא, תיפוק ליה דכיון דכתיב אמן אמן, ודרשינן **בסוטה** (יח). אמן מאיש זה אמן מאיש אחר, דהיינו דמגלגל עליה באותה השקאה אף סתירה דאיש אחר, ואם כן נבדקת מכולם בהשקאה זו. (ולא משמע דרק במי שאינו יכול להשקות מהני גלגול). וכתב, דאפשר דכיון דכולם היו על ידי קינוי וסתירה בעי השקאה לכל אחד. עוד תירץ, דהא דאמרינן (סוטה כז). כשם שהמים בודקין את האשה כך בודקין את האיש (הבועל), לא מהני בגלגול, ואם רוצה שיבדקו המים את כל הבועלים, בעי להשקות על כל אחד. והביא, **דבמשנה למלך** (פ"ג מסוטה ה"ז) נסתפק בזה אי המים בודקין את הבועל בגלגול. **ובמגיה על המנחת חינוך** (הוצאת מכון ירושלים) כתב ליישב עוד, על פי מה שכתב **המנחת חינוך** (מצוה שסה אות יג) בדעת **החינוך**, דהשקאת סוטה היא מצוה חיובית, והוה אמינא דאף דהמים בודקין את כל הבועלים, מכל מקום מחויב להביא מנחה על כל בועל בפני עצמו, ולהכי בעי קרא **דאינו חייב** להשקות על כל בועל בפני עצמו.

מ) גמ', תורה אחת לקניוין הרבה. עיין **תוס' ישנים ד"ה תורה** שהקשו, דתיפוק ליה דאמרינן **בסוטה** (יח): דאין אשה שותה ושונה. **ובתוס' בסוטה** (שם) **ד"ה ורבנן** תירצו, דבסוגיין מיירי דקודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה וקינא לה מפלוני ונסתרה, והתם מיירי בקינא לה ושתתה וקינא לה לאחר שתיה ונסתרה, ועיין שם עוד.

מא) גמ', שם. עיין באות הקודמת קושית **התוס' ישנים**. והקשה **השפת אמת**, מאי קשיא להו, הא כיון דרבי קרא דלכמה קנאות שותה בפעם אחת שפיר והוה אמינא דליבעי לאיתויי מנחה על כל אחת אף דמשקה בפעם אחת, קא משמע לן דלא. [נאמנם לכאורה יש לדון, אם המנחה אתיא משום **הקינוי** או משום **ההשקאה**, ולכאורה אי משום ההשקאה הרי הקשו שפיר]. וכתב, דאפשר דכונת התוס' להקשות משום דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. [ולכאורה דבריו צרכים ביאור, דמה שאינו בזה אחר זה היינו **השתיה**, ושייך לומר דבבת אחת אינו רק אם נאמר דהמנחה אתיא מדין ההשקאה ואין מנחה בלא השקאה, אבל הרי כל קושיתו היא דוקא אי אמרינן דחיוב המנחה משום הקינוי, ואם כן אמאי לא תיבעי מנחה על כל קינוי. (א.ק.א).].

מב) גמ', הביא ציפורין ונתנגע לא עלו לו עד שוביא חטאתו וכו' והאמרת אין מביא אלא קרבן אחד. פירש **רש"י ד"ה והאמרת**, דמדמייתי קרבן אחד על נגעים הרבה, אלמא חדא צרעת אריכתא היא ואמאי מחייבת ליה לאתויי צפרים על כל נגע ונגע. והקשה **החזון איש** (נגעים סימן ד), מנא ליה דחשיב צרעת אחת, הא אפשר דהוי צרעת הרבה, ומכל מקום מיפטר בקרבן אחד על נגעים הרבה, כדחזוין **לעיל** גבי נזיר ויולדת וכו', ובעי לאתויי ציפורין על כל נגע ונגע כיון דכבר נתחייב ויצא לשעה הראויה לקרבן. ותירץ, דכיון דטהרת הציפורין תלויה ועומדת עד תגלחת שניה, חשיב כלא הגיע זמנן עד טהרה שניה, וכיון דלגבי קרבן אמרינן דמתכפר בקרבן אחד על נגעים הרבה, הכי נמי בעי דתועיל לו הבאת ציפורים אחת על נגעים הרבה.

מג) גמ', חסורי מחסרה והכי קתני הביא ציפורין ונתנגע אין מביא אלא קרבן אחד. כתב **הרמב"ם** (פ"ה ממחוסרי כפרה ה"ח), דמצורע שנתנגע אחר שהביא **אָשְמו** בעי לאתויי קרבן על כל נגע ונגע. וביאר **הבסוף משנה** (שם),

דגופין מוחלקין מסברא, הכא בעי קרא, כיון דחזוין דמביא קרבן אחד על עבירות הרבה, סלקא דעתין דהוא הדין דבגופין מוחלקין מביא קרבן אחד על עבירות הרבה.

לא) גמ', נזיר שנטמא טומאות הרבה. פירש **רש"י ד"ה נזירות**, דהא דלא מחייב אלא קרבן אחד, משום דלא יצא לשעה הראויה לקרבן, ועיין **שיטה מקובצת** (אות א) שביאר דיוולדת בעיא קרא דסגי בקרבן אחד, ולא ידעינן לה מדלא יצאה לשעה הראויה לקרבן, משום דאלידה קפיד רחמנא, אבל גבי נזיר דכולה חדא טומאה אריכתא לא בעי קרא.

לב) גמ', מאן תנא וכו' רבי יוסי בר' יהודה היא דאמר נזירות דטהרה משביעי הוא דחיילא עליה ומשכחת לה כגון שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי. ביאר **השפת אמת**, דאף לרבי יוסי ברבי יהודה חשבינן לה כטומאה אריכתא, ולהכי סגי בקרבן אחד, ומכל מקום חשיב קצת חידוש. ועיין **בפירוש המשניות להרמב"ם** שכתב, דאף דחיילא עליה נזירות חשיבא **חד טומאה**. ועיין עוד **תוס' יו"ט**.

לג) גמ', נזירות דטהרה משביעי הוא דחיילא וכו' כולה טומאה אריכתא היא. עיין **בחדושי רבי אריה לייב** (ח"ב סימן סג) שביאר, על פי דברי **הגר"ח** שביאר דהא דבנזיר טמא לא חיילא עליה נזירות טהרה, אינו רק משום דטומאתו מונעת נזירות הטהרה מלחול, אלא דאיכא חלות דנזירות טומאה, ובעי להשלים נזירות טומאה ובתר הכי חיילא עליה נזירות טהרה, ורבי יוסי ברבי יהודה דאמר דנזירות טהרה משביעי חיילא, סבר דנזירות טומאה נשלמת ביום השביעי **וממילא** מצי למיחל עליה נזירות טהרה, ורבי דקאמר דנזירות טהרה לא חיילא עד שמיני, סבר דאינה נשלמת עד יום השמיני, ומשום הכי חשיב לדידיה טומאה אריכתא, ועיין באות הבאה.

לד) גמ', שם. בנזיר (יח): איתא דעת חכמים, דאף בנטמא בשמיני, כל שלא הביא חטאתו אינו מביא אלא חטאת אחת. וביארו **התוס'** (שם) **ד"ה וחכמים**, דאינהו סברי דנזירות טהרה לא חיילא עד דמייתי חטאת, כמבואר בסוגיא שם. ולכאורה הא דאמרינן הכא דמתניתין דלא כרבי, הוא הדין דלא אתיא כרבנן, דממה נפשך, אי נטמא קודם שהביא חטאתו, כולה חדא טומאה אריכתא, ואי בתר דהביא חטאתו, הא יצא לשעה הראויה לקרבן ואמאי נפטר בקרבן אחד. ועיין **כסף משנה** (פ"ו מנזירות ה"ז) שתמה בדעת **הרמב"ם**, שפסק (שם הלכה י"ב) כחכמים, דלא חיילא נזירות דטהרה עד דמייתי חטאתו, ומאידך כתב (שם הלכה טו), דנזיר מביא קרבן אחד על נזירות הרבה, הא כיון דפסק כרבנן דלא חיילא נזירות טהרה עד דמייתי חטאת, אמאי חשיב לה נזירות הרבה, הא הוה חדא טומאה אריכתא, עיין שם. **ובחיודושי רבי אריה לייב** (הובא באות הקודמת) כתב ליישב, דהא דלחכמים לא חיילא עליה נזירות דטהרה עד הבאת קרבנותיו, אינו משום דלא נשלמה נזירות דטומאה עד הבאת חטאתו, אלא דאף דנשלמה נזירות דטומאה, סברי דלא חיילא נזירות דטהרה עד דמייתי חטאת. ומכל מקום שפיר חשיב טומאות הרבה. ועיין שם.

לה) גמ', וכיון דלא יצא שעה הראויה להקריב בה קרבן אינו חייב אלא קרבן אחד. ביאר **בחדושי ר' אריה לייב** (ח"ב סימן סג), דהא דיצא לשעה הראויה לקרבן, אינו משום דחיייל עליו חיוב קרבן לא מהני להביא אותו קרבן על מה שנתחייב לאחר מיכן. דהא חזוין במתניתין **לעיל** (עמוד א), דאף בשפחה חרופה מביא קרבן אחד על ביאות הרבה, אף דכבר חיייל עליה חיוב קרבן, ועל כרחק מוכח דהא דיצא לשעה הראויה לקרבן היינו **דנשלם זמן המחייב**, וכגון ביולדת וובה, דביצאה לשעה הראויה לקרבן חשיב מלאת המנין, וכן בנזירות טומאה לדעת רבי יוסי ברבי יהודה, דאף דסבר דנזירות טומאה נשלמת ביום שביעי, מכל מקום כיון דלא מייתי קרבן עד יום שמיני, לא חשיב דנשלם זמן המחייב עד דמטי יום שמיני, דחיייל עליה חיוב קרבן.

לו) מתני', המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה. כתב **הרמב"ם** (פ"א מסוטה ה"ג), דקינא לה עם שנים כאחד ואמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני ונסתרה עם שניהם כאחד וכו' הרי זו אסורה עד שתשתה. **ובמשנה למלך** (שם) כתב, דלכאורה כך ביאר הרמב"ם במתניתין, והקשה, דהא בעיא היא **בירושלמי דסוטה** (פ"א ה"ב), ומהא דלא פשטו ממתניתין, מוכח דמתניתין

הדרגת היוזמי

מסכת כריתות דף ט - דף י

ה' ניסן - ו ניסן התשע"ב

ב) גמ', שם. ביאר החזון איש (סימן לו סק"א), דלא נסתפקו בגמ' שלא תהיה לה תומאת לידה עבור לידה שניה, וכן פשיטא דחשיבא טבולת יום ארוך עד סוף מלאת דשני, אלא נסתפקו אי לידה שניה מבטלת הנהגת מלאת של ראשונה, דכיון דלרבי יהודה לידה ראשונה עיקר, חייבת שמונים מכח אותה לידה, וכיון דבימי טומאה לידה שניה לא מתקיימים ימי טוהר דראשונה, תחזור ותמנה אותם אחר שיכלו ימי טומאה השניה. ונלכאורה צריך ביאור, מנא לן דאיכא ימי טהרה ללידה שניה, כיון דרבי יהודה סבר דולד שני כמאן דליתיה דמיין.

ג) גמ', שם. כתב העולת שלמה, דסוגיין אתיא כמאן דאמר **בנדה** (לה:), דמעין דטומאה ודטהרה מעין אחד הוא אלא שהתורה התירתו, דאי למאן דאמר דשני מעיינות הן, לא שייך לספוקי, דאחר שפסק לא שייך השלמה. ועיין עוד **חזון איש** (סימן לו סק"ג).

ד) רש"י ד"ה או דלמא, דליכא למימר דנבטל מלאת דשני, דהא נמי קולא היא, דמכשרת לה לאכול קרבנות ממלאת דראשון. ובתוס' ישנים ד"ה וקולא הקשו על רש"י, הא במאי דמנינן ימי טהרה לשני נמי איכא קולא, דמותרת לבעלה. ומבואר בדברי רש"י ותוס', דהך קולא וחומרא היינו כפשוטו, דמחמירין ומקלינן. ועיין **במהרש"ם** שדן, אי בדאורייתא אמרינן לקולא ולחומרא. אמנם **החזון איש** (סימן לו סק"א) ביאר, דאין זה ענין קולא וחומרא, ועוד דבכל צד יש קולא וחומרא. אלא דאמרינן דאפשר דאף דלא חשיבא לידה שניה לענין שתהא לידה שלישית בטלה לה, אבל לענין טומאה וטהרה דיש לה, אפשר דלא אמרינן דאין בכחה לדחות ימי טהרה דראשון.

ה) תוס' ישנים ד"ה וקולא, בתוה"ד, והשתא אי אמרת דיהבינן ימי טוהר לשני אמאי שוחטין עליה ביום מ' לשני אכתי טבולת יום היא ואינה ראויה להביא קרבן עד למחר יום מ"א. ולכאורה רש"י סבר, דכיון דהא דמחייבא קרבן היינו משום לידה ראשונה, לא חשיבא מחוסרת זמן אף דחשיבא טבולת יום מכח לידה שניה. ונחלקו בכך **הרמב"ם והראב"ד** (פ"א ממחוסרי כפרה ה"ה), דהרמב"ם כתב, דאי הוויא טבולת יום מכח לידה שניה, לא מציא להתכפר אף על ולד ראשון, והשיג הראב"ד, דכיון דמחויבת מכח לידה ראשונה מציא מתכפרה אף דהוויא טבולת יום מכח לידה שניה, מידי דהוה אחטאת חלב ודם דמשלחת קרבנותיה. וכתב **החזון איש** (סימן לו סק"ב) דיש לחלק בין דברי הרמב"ם לסוגיין, דהרמב"ם איירי כשכבר נתחייבה משום לידה שניה, מה שאין כן בסוגיין, דלרבי יהודה אינה חייבת קרבן משום לידה שניה, ושפיר האי קרבן דמתיא השתא אף דאינו מכשירה עכשיו, מכשירה כשיעריב שמשה ולא תיבעי קרבן אחר. וסבר, דכיון דאכתי הוויא מחוסרת כפרה מכח לידה שניה ואין הקרבן דלידה ראשונה מועיל, הוי כבא להכשיר ולא הכשיר (עיין **מנחות** ד:), ואף דהתם לא קיימא לן הכי, שאני התם דבזמן הקרבה היה ראוי, מה שאין כן הכא), ואף דבהויה עליה ה' לידות והביאה אחד השאר עליה חובה אף דלא מכשירי (דכבר הוכשרה בקרבן ראשון), התם מקרא ילפינן לה, ודוקא ככהאי גוונא שכבר הוכשרה, אבל אין ראוי להקדים ולהביא חובותיה קודם ההכשר. אבל הראב"ד סבר, דכשם דמצי לאתוויי אחר שנתכפרה בקרבן דלידה אחת, את שאר הקרבנות, אף דלא מכשירי, הכי נמי מציא מתיא חובתה קודם ההכשר. ועיין עוד **תוס' נזיר** (סד:) **וכסף משנה ולחם משנה** (שם).

ו) גמ', מחוסר כפורים דוב כזב. מבואר בסוגיין, דלענין פסח הבא בטומאה, חשיב כטומאה היוצאה מגופו. ועיין **תוס' זבחים** (לב:) **ד"ה רבי יוחנן**, שכתבו לחלק בין פסח הבא בטומאה לטומאת מקדש.

ז) תוס' ישנים ד"ה אי אפשר, תימה אם כן למאי איצטריך למכתב גבי זכר וטמאה שבעת ימים. כתבו **בחיודושי הגרע"א והשפת אמת**, דיש לומר דאיצטריך קרא ליולדת מתוך ימי נדותה, דבלאו דינא דטומאת לידה, הוויא מונה מתחילת נדתה, ומשום טומאת לידה מונה משעת לידתה וכמו שכתבו **בתוס' ד"ה וקולא**.

ח) תוס' ד"ה קא משמע לן, פירוש אפשר לפתיחת הקבר בלא דם והכי פסיק בשאלתות דרב אחאי. עיין **גליון הש"ס להגרע"א** שציין לדברי **הרשב"א**

דהרמב"ם נקט אשם, משום שהוא הקרבן הראשון דמיייתי. והמהר"י קורקוס ביאר (שם ה"ט), דלאקבועי בעניות ועשירות תלוי בהבאת אשמו, ועיין **אבי עזרי** (פ"א ממחוסרי כפרה ה"ה אות ב).

מד) גמ', שם. עיין מה שנתבאר באות הקודמת דברי **המהר"י קורקוס**, ולכאורה לדבריו יש נפקא מינה להפטר בקרבן אחד על נגעים הרבה, בפלוגתא דתנאי לגבי לאקבועי בעניות ועשירות. ואם כן לדעת רבי אליעזר בן יעקב דהקביעות תלוי בהבאת ציפורין, לאחר שהביא ציפורין לא מפטר בקרבן אחד. ואם כן צריך עיון מאי מקשי אמתניתין דהביא ציפורין ונתנגע לא עלו לו, הא מצי לאוקמי כרבי אליעזר בן יעקב דתלי לה בהבאת ציפורין. ועיין **חזון איש** (הובא לעיל אות מב). (א.ק.).

מה) גמ', הכל הולך אחר חטאת וכו'. עיין **חזון איש** (נגעים סימן יג סק"ו) שדן, אי אזלינן בתר שעת שחיטה או כתב שעת זריקה, ו**ברמב"ם** (פ"ה ממחוסרי כפרה ה"ט) מבואר להדיא, דאזלינן בתר שעת שחיטה.

מו) גמ', רבי שמעון אומר דבר המכפרו. פירש **רש"י ד"ה רבי שמעון**, דעל ז' דברים נגעים באים. וצריך עיון, **דבשבועות** (ח.) אמרינן בדעת רבי שמעון גופיה, דחטאת דנזיר לא אתיא לכפרה, דמנגיעה הוא דאיכפר ליה, וקרבן דמיייתי לאשתוריי בקדשים, וכן עיין **בזבחים** (ט:). וצריך עיון.

מז) גמ', רבי יהודה סבר דבר המכשירו. מבואר, דאשם מצורע מתירו. ועיין **תוס' ערכין** (יז:) **ד"ה רבי יהודה** שהקשו, **דבערבין** (כא.) איתא, דכשם שחטאתו ואשמו מעכבתו כך עולתו מעכבתו. ותירצו, דאף דכל קרבנותיו מעכבי, מכל מקום עיקר הכשרו באשם שניתן על בהונותיו.

מח) גמ', שם. עיין באות הקודמת, ועיין עוד **מקדש דוד** (סימן יב סק"ד) שהאריך לדון בדעת **הרמב"ם** (פ"י מניזירות ה"ח), דמשמע דפסק דאשם מצורע אינו מעכב וחטאת היא דמעכבא ומשום הכי בספק מוחלט לא יביא אשם, ועיין **בלחם משנה** (שם) שהביא דכן דעת **התוס' בניזיר** (נה:). והקשה **המקדש דוד** מסוגיין, ועיין שם שבאר, דהא דקרי ליה מכשיר, היינו דמכשירו לקבל הטהרה כיון דבעי שיהא אשם ואחר כך חטאת, ולעולם עיקר הטהרה על ידי חטאת. ועיין עוד **חידושי הגר"י ערכין** (יז:). **וחדושי מרן רי"ז הלוי קונטרס יומא** (דף סא:).

מט) גמ', מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה וכו' יכול אף על הלידה שלפני מלאת ועל לידה שלאחר מלאת תלמוד לומר זאת. ביאר **בחדושי רבי אריה לייב** (ח"ב סימן סא), דקרבן יולדת לא אתי משום הלידה, אלא משום שם יולדת, ומשום הכי מתיא קרבן אחד, אבל לאחר מלאת לא יועיל להביא קרבן אחד, כיון דבהגיע ימי מלאת אזל מינה שם יולדת. ועיין להלן.

נ) גמ', כשתמצי לומר לדברי רבי יהודה ולד ראשון גורם. עיין **חידושי ר' אריה לייב** (ח"ב סימן סא) שהקשה, הא אף ולד שני ראוי לחייב קרבן. וכתב, דיש לחלק בין קרבן יולדת (וכן קרבן זב), לשאר חטאות, דכל החטאות דאתו על חטא, איכא על החטאת שם החטא, ומשום הכי אינו יכול להביא קרבן אחד על חטאים הרבה, מה שאין כן יולדת (וזב), דקרננה משום דאיכא עלה "שם יולדת" (וכן בזב שם זב), סגי בקרבן אחד, ולהכי סבר רבי יהודה דולד ראשון גורם, דכיון דמחמת לידה ראשונה נתחייבה בקרבן יולדת, אין הלידה השניה מחייבתה בקרבן כלל.

נא) גמ', לדברי חכמים ולד שני גורם. ביאר **בחדושי רבי אריה לייב** (שם), דאף רבנן סברי דקרבן יולדת אתי משום "שם יולדת", אלא דסבירא להו דהוויא כלידה אריכתא, ואזלינן בתר גמר לידה. ועיין עוד **רש"י ד"ה מפלת**, דמשמע נמי דאי חשבינן כלידה אריכתא אזלינן בתר ולד שני.

דף י ע"א

א) גמ', בטומאה מה לי אמר רבי יהודה. לכאורה צריך ביאור, מהיכי תיתי דרבי יהודה סבר כן לענין טומאה, הא לא קאמר אלא לענין קרבן דאיכא סברא דכיון דלא יצאה לשעה הראויה אין ראוי לחייבה בעוד קרבן. ולכאורה צריך לבאר, דהא גופא מספקא ליה, אי סברא דרבי יהודה הוי משום חיוב הקרבן, או משום דלא חשיבא לידה שניה לקבוע דיני מלאת. וצריך ביאור. (א.ק.).

בתורת הבית (הובא בבית יוסף יו"ד סימן קצד), דמבואר דגרס, קא משמע לן ולד דגמר צורתו מפתח טפי, פחות ממ' לא מפתח טפי. ועיין עוד בשולחן ערוך (יו"ד סימן קפח ס"ג), דהכניסה שפופרת והוציאה בה דם טהורה, וכן בראתה דם בחתיכה כיון דלא נגע בבשרה, טהורה כיון דאינו דרך ראייה, ומבואר נמי, דאיכא פתיחת קבר (קטנה) בלא דם, אמנם לענין נפל, פסק (יו"ד סימן קצד), דאף בפחות ממ' יום אמרינן דאין פתיחת הקבר בלא דם. ועיין עוד בחזון איש (יו"ד סימן פג סק"ב).

דף י ע"ב

ט מתני', אלו מביאין קרבן עולה ויורד על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו. כתב בפירוש הרמב"ן על התורה (ויקרא ה, ז), דיתכן דהטעם דהקילה התורה בהנך דבעניות לא בעי כבש, משום דשבועות לא הוו חייבי כריתות ולא חמירי ככל חייבי חטאות, וטומאת מקדש וקדשיו, משום דטועה בדבר מצוה.

י מתני', שם. באבן עזרא (ויקרא ה, ז) ביאר, דהטעם דבקרבת דעניות בעי אחד לעולה ואחד לחטאת, (אף דבעשירות לא מיייתי אלא חטאת), דהעולה הויא כאימורין דחטאת, דבחטאת העוף ליכא אימורין.

יא מתני', שם. כתב החינוך (מצוה כג), דעני שהביא קרבן עשיר לא יצא. והקשו עליו בהגהות המשנה למלך והמנחת חינוך (שם אות א), מהא דתנן בנגעים (פי"ד מ"ב) דעני שהביא קרבן עשיר יצא, ומאי שנא עולה ויורד דידן מעולה ויורד דמצורע. והשפת אמת (יומא מא:): כתב לחלק, דבמצורע דשוו חיובי העני והעשיר, דהא אף עשיר בעי לאתווי עולה וחטאת, יצא, מה שאין בעולין ויורדין דהכא, דעני מיחייב בב' קרבנות אחד עולה ואחד חטאת ועשיר נפיק בקרבן אחד, אין העני יוצא העני בקרבן עשיר. ונלכאורה יש לדון לדברי האבן עזרא, הובאו באות הקודמת, דעולת העוף הויא משום אימורין דחטאת העוף, אם כן היכא דמיייתי חטאת בהמה לא בעי עולה, ואמאי לא נפיק. ואולי היינו משום דסוף סוף העני מחויב ב' קרבנות]. ועיין עוד בחידושי חתם סופר (שבת קלב).

יב גמ', יולדת מביאה בדלות ועשירות מצורע מביא בדלות וכו'. כתב העולת שלמה, דטעמא דפלגינהו יולדת ומצורע (אף דתרווייהו שוו דלייתו בדלות ועשירות), משום דיולדת נשתנה קרבן דעשירות דידה במעשיר דעלמא, דאף בעשירות מתיא כבש לעולה ועוף לחטאת, מה שאין כן במצורע, דבעשירות לא שאני דיניה מדין שאר קרבנות דעשירות דמביא בהמה לחטאתו. ועיין באות הבאה.

יג גמ', יולדת מביאה בדלות ועשירות. ביאר החק נתן, דיולדת עניה מביאה קרבן דדלות וקרבן דעשירות, דהא דמתיא עולת העוף הוי קרבן עניות כיון דעשירה מתיא בהמה, והא דמתיא עוף לחטאת הוי קרבן עשירות, דאף עשירה מתיא עוף לחטאת. ועיין עוד ברש"ש.

יד מתני', והיולדת. עיין לעיל (ט): לענין מצורע מתי נקרע דינו לעניות ועשירות. ובמנחת חינוך (מצוה קסח אות ח) דן לענין יולדת במה נקבעת, וכתב, דמסתברא דנקבעת בעולה, דהכא ליכא קראי. ובהגהות (בהוצאת מכון ירושלים) הביאו, דבבתורת כהנים (פרשת מצורע פרשתא ד פיסקא טו) איתא, דממעטינן דביולדת ליכא קביעות, (והיינו דכל קרבן מתיא לפי שעת הבאתו). ועיין מה שביאר האור שמח (פ"ה ממחוסרי כפרה ה"ט).

טו גמ', דלאו אורח ארעא לאתויי פחות מפרוטה. הקשה בשו"ת שאלת שמואל (סימן פ), לשיטת רש"י בגיטין (יב): ד"ה בפחות פחות משה פרוטה, דאין הקדש חל על פחות משה פרוטה, הא הכא משמע דמצי למיחל. ותייר, דאיירי בהקדש יותר משה פרוטה אלא שלקח לקרבן פחות משה פרוטה. ועוד, דאפשר דאף דקדושת פה לא חיילא, קדושת כלי חיילא. ובעולת שלמה כתב ליישב, דיש לחלק בין קדושת דמים לקדושת הגוף, והביא דכעין זה מצינו דחלקו בתוס' ישנים לקמן (יג): ד"ה ואשם. ועיין עוד רמב"ם (פ"ו מערכין ה"ט), דמשמע נמי (כדברי רש"י בגיטין) דלא חייל הקדש (דמים) אלא בפרוטה.

טז [מתני', כל העריות אחד האיש ואחד האשה במכות ובקרבן. היינו כמאן

דאמר במכות (יג). דאיכא מלקות בחייבי כריתות].

יז מתני', שם. עיין בבא קמא (לב), דאף דהבועל קעביד מעשה והיא לא קעבדא מעשה, חייבת משום דאית לה הנאה. ובתוס' (שם) ד"ה איהו פירשו, דחייבת חטאת ומלקות, דרחמנא אחשביה להנאה מעשה. ועיין עוד אתון דאורייתא (כלל כד).

יח [מתני', שם. לכאורה צריך עיון, אמאי לא קאמר נמי דבכל העריות איכא כרת מה שאין כן בשפחה חרופה].

יט מתני', כל העריות עשה בהן את המערה כגומר. עיין יבמות (נה:), דילפינן לה מקראי. ועיין שם (נו:), לענין חייבי לאוין דילפינן מדאיצטריך קרא בשפחה חרופה למעוטי, דכתיב שכבת זרע, מכלל דשאר לאוין חייבין בהעראה, ועיין שם בתוס' ד"ה לישתוק.

כ מתני', וחייב על כל ביאה וביאה. רש"י (בדף יא.) ד"ה וכל, ביאר דמתניתין איירא לענין אי סגי בקרבן אחד על כמה ביאות, או דבעי קרבן על כל ביאה וביאה. וברמב"ם בפירוש המשניות ביאר, דאיירי לענין ביאה שלא כדרכה, דבכל העריות חייב, ובשפחה חרופה אינו חייב לפי שנאמר שכבת זרע. וכתב הרש"ש (לקמן יא.), דלא פירש כרש"י, משום דסבירא ליה דבשפחה חרופה האשה חייבת מלקות על כל ביאה וביאה (אף דהאיש אינו חייב אלא קרבן אחד). וכדפסק ביד החזקה (פ"ג מאיסורי ביאה ה"ד) אם כן לא נשתנו לגמרי.

דף יא ע"א

א מתני', שעשה בה את המזיד כשוגג. ביאר בשיטה מקובצת (אות א), דהאיש מביא קרבן כשוגג, אבל אשה שוגגת ודאי פטורה מן המלקות, ובהאי גוונא האיש נמי פטור מן האשם, וכדאמרינן בגמ', דאם אין האשה במלקות אין האיש בקרבן. אמנם התוס' יו"ט (משנה ד') הביא דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (בריש מס' שבת) שכתב, דשפחה חרופה חייבת מלקות על השוגג כמזיד, וביאר, דאף דגבי איש ילפינן לעיל (ט) מדכתיב "ונסלח לו מחטאתו אשר חטא" לעשות את המזיד כשוגג, מכל מקום סבר דהאיש והאשה הושוו להדדי בהקישא, כדילפינן להלן, נולפי זה לכאורה גרסינן במתניתין, דעשה את השוגג כמזיד]. אמנם הביא, דביד החזקה (פ"ג מאיסורי ביאה ה"ט) ופ"ט משגגות ה"א) חזר בו. ועיין ערוך לנר. [עוד יש לומר, דכיון דמלקות דהכא הוו משום קרא ד"בקררת תהיה" ולא ככל חיוב מלקות דעלמא, שפיר מצינן למימר דאף בשוגג מיחייבא. (א.ל.)]. וכן מצינו כהאי גוונא (דשוגג לוקה) לענין תמורה, עיין תמורה (יז) ולקמן אות ד'.

ב מתני', רבי אליעזר בן יעקב אומר כל עריות מפורשות ושיור אין לנו אלא חציה שפחה חציה בת חורין. ביאר בבניאור הגר"א על התורת כהנים (פרשת קדושים פ"ה ה"ב), דכל עריות כבר אמורות, וכולן איירי בישראלים גמורים, וזו משוייר, דלא איירי בישראלית, ומשום הכי כל מאי דמצינו לאוקמי שיהא דומה טפי לבת חורין ניהא טפי.

ג גמ', בקורת תהיה מלמד שהיא לוקה. הקשה העולת שלמה, הא בעלמא אמרינן דאין עונשין אלא אם כן מזהירין, והיכן מצינו אזהרה לשפחה חרופה. ובשלמא לאונקלוס (דברים כג, יח) הובא ברמב"ם (פי"ב מאיסורי ביאה ה"ב), דאיסורא משום לא יהא קדש, אתי שפיר, דאף חציה שפחה חציה בת חורין קיימא בהאי לאו (משום החצי שפחה), [ועיין באות הבאה], אלא דהאיש נתמעט ממלקות, אלא לשיטת הרמב"ם (שם) וכפי שביארה המשנה למלך (פ"ב מעבדים ה"ב), דסבר דאינו מדאורייתא, הא ליכא אזהרה. (אמנם כתב, דלשיטת הרמב"ם גופיה לא קשיא, כיון דפסק כמאן דאמר דתפסי בה קידושין) וכן לרבי ישמעאל דאמר דאיירי בכולה שפחה, מנא לן איסורא. וכתב, דמדדרשינן (בסנהדרין נח.) "אשת איש פרט לאשת עכו"ם" חזינן דאף אשת עכו"ם חשיבא אשת איש, אלא דמיעטה תורה ממיתה, ושפחה חרופה נמי אי לא מיעטה קרא הויא כאשת איש גמורה, אלא דמיעטה קרא דהאשה אינה במיתה אלא במלקות, והאיש אינו לוקה. וכתב, דאכתי קשה, לדעת אחרים דאיירי בשפחה כנענית המאורסת לעבד כנעני, הא התם ליכא קנין כלל וכמו שכתבו התוס' ישנים ד"ה ומאורסת,

ומנא לן איסורא.

(ד) **גמ'**, **שם**, עיין באות הקודמת בשם **העולת שלמה**, לדעות דאיכא איסורא ד"לא יהיה קדש", מלקות דשפחה היינו משום הך איסורא. אמנם **בצל"ח בברכות** (כב.) (הובא בגליון הגרע"א על הרמב"ם הלכות איסורי ביאה שם) כתב, דהשפחה אינה עוברת באותו לאו. נועיין עוד בחינוך (מצוה קכט), שביאר החילוק בין האשה לאיש (אמאי היא לקיאה והוא לא לקי), ומשמע דתרווייהו שוו באיסורין. ועיין במנחת חינוך (מצוה קכג), שכתב דמתרינן בה משום הך קרא ד"ביקורת תהיה", ומבואר, דנקט דאין המלקות משום הלאו. ועיין עוד ברמב"ם (פי"ט מסנהדרין) שלא מנה מלקות דשפחה חרופה בהדי שאר הלוקין, ומשמע דהוא גדר אחר.

(ה) **גמ'**, **שם**, **ברש"י ביבמות** (נה.) ד"ה שפחה משמע, דאיסור שפחה חרופה ילפינן מקרא דלא יהיה קדש. אמנם **בזכר יצחק** (חלק א סימן עו) כתב, דאין כוונת רש"י דילפינן לה מהך קרא, דעיקר חיובא משום דמאורסת לעבד עברי, והוא אשת איש, אלא דאי החציה שפחה לא היה אסור, לא הוה לקיאה משום איסור אשת איש, דהוה ליה "זה וזה גורם" דחציה מותרת, אלא משום דאף החציה שפחה אסור, שפיר יש לעונשה משום החציה בת חורין, דבגוונא דשני הגורמים הוה דאיסור לא אמרינן דשרי, עיין שם. וכן מבואר בדברי רש"י (הכא) ד"ה **לרבי ישמעאל**, דחיובא דשפחה חרופה הוא משום דמאורסת, ולא משום לאו דלא יהיה קדש].

(ו) **גמ'**, אינו חייב אלא על שפחה בעולה בלבד. כתב בהגהות הרא"מ הורוויץ, דחשיבא בעולה, בין נבעלה על יד העבד עברי שהוא בעלה בין בנבעלה על ידי אחר, ועיין מנחת חינוך (מצוה קכט אות כח).

(ז) **גמ'**, ומאי משמע דהאי נחרפת לישנא דשנויי הוא. פירש רש"י ד"ה לישנא, דבעי נשתנית מברייתא. כתב המנחת חינוך (מצוה קכט אות כח), דאינה נחשבת בעולה על ידי בעילה שלא כדרכה, דלא חשיב נשתנה גופה, עיין שם. עוד כתב (שם), דאם נבעלה כדרכה בהעראה, בלא השרת בתולים, נמי לא חשיבא בעולה לענין זה, דלא חשיב נשתנה גופה, ועיין שם.

(ח) **גמ'**, בזמן שהאשה לוקה האיש מביא קרבן. יש לדון אי בעי שתלקה או דסגי במזיד. ואפשר דבעי שתהא מחויבת מלקות על ידי עדים והתראה. ועיין רש"י ד"ה בזמן שכתב, שגדולה היא ובת עונשין היא. משמע דלא בעי שתלקה בפועל, ועיין ברמב"ם (פי"ט משגגות ה"ב) ובתוס' ד"ה אין. (א.ק.).

(ט) **גמ'**, אין האשה לוקה אין האיש מביא קרבן. כתב השיטה מקובצת (אות ו) בשם הרא"ש, דהוא הדין דאם אין האיש מביא קרבן אין האשה לוקה, דאף האשה איתקשא לאיש, וכן דעת הראב"ד (פי"ג מאיסורי ביאה הי"ז). אמנם בתוס' ד"ה דהא מבואר, דלקיאה משום דהאשה לא איתקשא לאיש. ועיין להלן אות טו בדעת הרמב"ם, דאף הקטן חייב קרבן בכהאי גוונא.

(י) **גמ'**, ומאורסת לעבד עברי. ביאר הרבינו גרושום, דכיון דכתיב "חרופה" מפרשינן מקודשת, כדאמרינן בקידושין (ו). האומר הרי את חרופתי הרי זו מקודשת. [וצריך עיון, דהא כבר ילפינן מקרא דחרופה דבעי שתהא בעולה. (א.ק.).]

(יא) **גמ'**, ומאורסת לעבד עברי. מדברי רש"י ד"ה לרבי ישמעאל, מבואר, דטעמא דרבי עקיבא דמדמחייב לה רחמנא, מוכח דאיירי במאורסת לישראל דתפסי בה קידושין. ובביאור הגר"א על התורת כהנים (פרשת קדושים פ"ה ה"ב) כתב, דיליף מדכתיב "לא יומתו כי לא חופשה" הא אם חופשה חייב מיתה, והיינו במאורסת לעבד עברי, דאי לעבד כנעני, לא הוי מיחייב, דאין קידושין בעבד כנעני המקדש בת ישראל. וכעין זה כתב הרמב"ם (פי"ג מאיסורי ביאה הי"ג), דמזכתיב "לא יומתו כי לא חופשה" משמע דאי חופשה ימותו, והיינו משום דנתקדשה מתחילה לעבד עברי וכשנשתחררה פשטו קידושין בכולה. [אמנם הגר"א לא כתב משום דגמרי קידושין כשנשתחררה, אלא משום דחזינן דשייך בה קידושין].

(יב) **גמ'**, שם. עיין בר"ש משאנץ על התורת כהנים (פרשת קדושים ה, ב) שגרס בדברי התורת כהנים שם ובדברי הגמ' בגיטין (מג.), דמאורסת לבן חורין. וכתב, דגמ' דילן דגריס "מאורסת לעבד עברי", סברה, דאי מאורסת לבן חורין דאסירא ליה, לא חשיב יחוד. ועיין עוד רשב"א גיטין (לו: דלמאן

דאמר (בגיטין מג.) דתפסי בה קידושין, אף במאורסת לבן חורין חשיבא שפחה חרופה, ולא אתי לאפוקי אלא מאורסת לעבד כנעני. ובדעת מאן דאמר דלא תפסי קידושין, משמע בדברי רש"י בגיטין (מג.) ד"ה מיוחדת דלא חשיבא שפחה חרופה אלא במאורסת לעבד עברי, דדוקא לעבד עברי דשריא ליה, הויא שפיר מיוחדת, אבל לבן חורין דאסירא ליה, לא חשיב ייחוד. ועיין עוד חזון איש (אבן העזר סימן קמז סק"ז).

(יג) **גמ'**, מלמד שכולן שפחות חרופות בעלו. עיין תוס' ערכין (לב.) ד"ה (בדף לא:): התקין, שהוכיחו מכאן, דנהג יובל בזמן בית שני, דאם לאו הכי לא משכחת לה שפחה חרופה, כיון דאין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, עיין שם. ובחידושי הרשב"א בגיטין (לו: דחה, דלא בעי מאורסת לעבד עברי, אלא אף מאורסת לבן חורין, ועיין שם עוד. ועיין עוד באות הקודמת.

(יד) **גמ'**, והכא חייב קטן אמר רב יהודה הכי קתני וכו'. מבואר, דקטן אינו חייב בקרבן דשפחה חרופה. וברמב"ם (פי"ט משגגות ה"ג) כתב, דבן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה, היא לוקה והוא מביא קרבן, והראב"ד השיג עליו, דמהיכי תיתי לחייב את הקטן כלל, וכתב שהוא טעות. וכתב הלחם משנה (שם) דפליגי במה שכתבו תוס' (בסוגיין) ד"ה דהא, דהא דמקשינן להדדי, היינו דהאיש תלוי בחיוב האשה והאשה אינה תלויה בחיוב האיש, ואיש מבן ט' שנים נתרבה לקרבן, והראב"ד סבר, דגבי קטן בן ט' שנים מקשינן אשה לאיש דאינה חייבת כשם דהוא אינו חייב, ועיין שם שהאר"י. ועיין עוד בחידושי הגר"ח על הש"ס. ובמנחת חינוך (מצוה קכט אות לא) כתב, דאף לשיטת הרמב"ם לא מרבינן מ"איש" אלא קטן, אבל אם האיש שוטה וחרש, לא בעי קרבן אף כשיתפקח.

(טו) **גמ'**, כל עריות אחד גדול ואחד קטן גדול חייב וקטן פטור והכא גדול נמי פטור דהא מקשינן אהדדי. כתב המנחת חינוך (מצוה קכט אות לא), דהוא הדין אם היתה השפחה חרשת ושוטה, דהאיש פטור. ועיין לעיל אות ט.

(טז) **גמ'**, שם. עיין מהרש"א שהביא קושית הפנים יפות על התורה, דהיכי משכחת לה שפחה חרופה קטנה שקיבלה קידושין, הא אין לה אב לקבלת הקידושין. ובחתם סופר (נדפס בסוף המסכת) תירץ, דאיירי בחציה שפחה וחציה בת חורין שנשאת לישראל והוליד הבת וקיבל אביה קידושין, וכן תירץ המנחת חינוך (מצוה קכט אות כט). ועיין עוד רש"ש.

(יז) **תוס'** ד"ה דהא מקשו, בתוה"ד, דהאיש הוקש לקטן יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד תלמוד לומר ואיש וכו'. ביאר הברכת הזבח, דסברי דבקטן בן ט' אף דלא מייתי קרבן דהא קטן הוא, איהי לקיאה כיון דלא איתקשא לאיש. ועיין לעיל אות יד שהובאה בזה פלוגתת הרמב"ם והראב"ד.

(יח) **תוס'** ד"ה באין מתכווין, פירש הקונטרס משום דשכבת זרע כתיב ובאין מתכווין אינו ראוי להזריע וכו' אלא האי טעמא משום שאנוס הוא. כתב השיטה מקובצת (אות כב) בשם הרא"ש, דאף דמתעסק בחלבים ועריות חייב, נפל מן הגג פטור. וכן מבואר בתוס' לקמן (עמוד ב) ד"ה כשאין. ועיין בערוך לנר שהוכיח דברי רש"י מהגמ'. [אמנם לכאורה דברי התוס' מחוסרין הבנה. ואולי יש לומר דבאנוס כהאי גוונא לא חשיב הנאה. (א.ק.).]

דף יא ע"ב

(יט) **תוס'** ד"ה כשאין, פירש הקונטרס כגון שאשתו ואחותו במטה וכסבור לבא על אשתו ונמצא אחותו וכו' וקשה שהרי בשפחה נמי חייב. מבואר דדעת רש"י, דבשפחה לא מיחייב מתעסק, ולא הוי כמתעסק בחלבים ועריות דחייב שכן נהנה. ואולי יש לבאר, על פי מה שכתב האתון דאורייתא (כלל כד), דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, דאף דמתעסק לא חשיב מעשה, משום דחיובא משום הנאה, ומשום הכי בעריות דאיסורא משום שנהנה חייב אף במתעסק, מה שאין כן שפחה חרופה דאין האיסור משום דהוי ביאת איסור, אלא כמו שביאר האור שמח (פ"ה משגגות ה"ג), דהאיסור הוא בחפצא דהפקר, (ומשום הכי לא שייך ביה גופין מוחלקין, עיין שם). או כדברי הרמב"ם (פי"ב מאיסורי ביאה הי"ג) שכתב, דאיסורא ד"לא יהיה קדש" היינו משום דגורם להסיר את בנו מאחרי ה', דאין זרעו מתייחס אחריו ואין החיוב משום ההנאה אלא בעי מעשה,

אחרים. וכתבו שם, דאיירי בגונא דהוה ליה למידע, דאי לאו הכי, לא חשיבא שתיקתו. אמנם **ביבמות** (פח.). איתא, ממאי דעד אחד נאמן, דלמא משום **דשתיקה כהודאה**, והקשה הר"ן **בקיודשין** (כט. בדפי הרי"ף), אם כן מאי קאמר **בקיודשין** (סה: **דנאמן**, דמשמע דהעד נאמן, ועוד, אמאי בדבר שבעררה אין עד אחד נאמן, הא איכא שתיקה. וכתב, דאפילו באומר איני יודע מהני עדות העד אחד, והיינו משום דשתיקה לא חשיבא כהודאה ממש, אלא גזירת הכתוב הוא דבמקום שתיקה, **נאמן** העד אחד, ועיין נמי בתוס' **ביבמות** (פח.). ד"ה **דשתיקה** שכתבו, דכיון דשתיק נראה לו אמת ויודע קצת שיש רגלים לדבר. ועיין עוד **בלחם משנה** (פ"ח משגגות ה"ג) שדייק מלשון **הרמב"ם**, דאף בלא שתיקה מהני עדות העד אחד לחיוב קרבן. ובחידושי הגרי"ז נזיר (נו.) ביאר פלוגתת הראשונים, דתוס' דידן סברי, דעד אחד מהני לחיוב **חטאת**, דילפינן דסגי **בידיעה** על פי עד אחד, להחשב "או הודע אליו", ומשום הכי באומר איני יודע אינו חייב. והר"ן סבר, דילפינן דעד אחד נאמן **לחיוב קרבן**, ומשום הכי אף באומר איני יודע, מחייב על פי עד אחד, ועיין שם עוד.

כח בא"ד, שם. מבואר דאיני יודע גרע משתיקה. והקשה **השפת אמת**, מאי איכא בין שותק לאומר איני יודע, ועוד, דנישיליה אמאי שותק. ועיין מה שכתב.

כט בא"ד, ועל כרחך מיירי שאותו שהעיד עליו אומר איני יודע דאי אמר לא אכלתי פשיטא דעד אחד לא מהימן דלא יקום עד אחד באיש וכו'. הקשה **הקובץ הערות** (סימן סג אות א), מנא להו לתוס' דלא מהימן עד אחד לחיוב חטאת, הא הך קרא דלא יקום וכו' לא איירי אלא לענין מלקות ומיתה, אבל חיוב חטאת לכאורה הוי כאיסורים. וכתב, **דבספרי** פרשת שופטים (פסקא קפח) מפורש כדברי התוס', דילפינן ד"לא יקום עד אחד באיש" איירי נמי לענין חיוב חטאת. ועיין באות הבאה.

ל בא"ד, שם. מבואר בדבריהם דכשאינו סותר לדברי העד, עד אחד נאמן, דלא נאמר קרא דלא יקום עד אחד וכו' אלא במקום הכחשה. והקשה **הקובץ הערות** (סימן סג אות א), הא לענין מלקות וממון נאמר "לא יקום וכו'" אף שלא במקום הכחשה, וכיון דקרא איירי אף לענין קרבן, הוה לן למילף דאף במקום שאומר איני יודע אין העד נאמן. [אמנם לפי מה שהבאנו **לעיל** (אות כז) מהגרי"ז לכאור דעת התוס' עיין שם, לא קשיא, דבאין מכחישו חשיב "או הודע אליו" אף על ידי עדות דעד אחד, ולא בעינן **לנאמנות** העד כדי לחייבו, ובאמת בגונא שמכחיש העד אין העד נאמן, דאין לו נאמנות גם לענין קרבן].

לא בא"ד, שם. מבואר, דאף לרבנן איכא נפקותא בין עד אחד לעדות דתרי, אמנם בחידושי **הרשב"א בבא מציעא** (ג:) מבואר, דלדעת רבנן דעדים אינם מחייבים בהכחשה ליכא נפקותא בין עד אחד לתרי.

לב תוס' ד"ה **שאם**, ואם תאמר והא אמרינן בפרק קדשי מזבח הפיגול והנותר אין מצטרפין וקא אמר בגמ' לא שנו אלא לענין טומאת ידים אבל לענין אכילה מצטרפין. **החשק שלמה** (במתניתין) הביא דברי **הרמב"ן בשבת** (ע.) דסבירא ליה, דהא דתנינן "משני מינין פטור" לא איירי אלא בחלב ודם ופיגול או בחלב ודם ונותר, אבל פיגול ונותר מצטרפין, ולפי זה לא קשיא קושית התוס' כלל.

לג בא"ד, ויש לומר דהתם לענין מלקות. ביאר **החשק שלמה** (במתניתין), דמלקות הוי משום לאו (דכל שבקדש פסול וכו'), והוי חד לאו לכולהו, מה שאין כן כרת דכיון דילפינן כרת לפיגול מגזירה שוה ד"עון עון" מנתר הוי כמאן דכתיב בפיגול גופיה והווי תרי כריתות ואין מצטרפין. ועיין עוד **באחיעזר** (חלק ב סימן י אות ה), ו**באבי עזרי** (פ"ח מפסולי המוקדשין ה"ה).

לד בא"ד, שם. העיר **המצפה איתן**, דהא דכתבו דאיכא מלקות, היינו רק כמאן דאמר לוקין על לאו שבכללות, (עיין **מכות** יח:), דהך לאו דכל שבקדש פסול וכו' הוי לאו שבכללות. ועיין **תוס' זבחים** (עח.) ד"ה **הפיגול** שכתבו, דאיתא **במעילה** (יז:) דלאכילה מצטרפין היינו לאיסורא בעלמא ולא למלקות, כיון דהוי לאו שבכללות.

לה בא"ד, אבל הכא מיירי לדין חיוב קרבן. היינו דכיון דאיכא כריתות לכל

ומתעסק לא חשיב מעשה. ואפשר, דהתוס' שכתבו דאף בשפחה אמרינן דאי נהנה חייב אף במתעסק, אולי לשיטתייהו **בסנהדרין** (סב:) ד"ה **להגביה**, דמשמע דלא רק באיסורי חלב ועריות אמרינן דנהנה חייב, אלא אף בשאר איסורין, עיין שם, אמנם עיין **בראש השנה** (כח.) מה שכתב **רש"י** עצמו **בד"ה מהו דתניא**, דכל היכא דנהנה אינו מתעסק אלא דחשיב מעשה].

כ [בא"ד, וקשה שהרי בשפחה נמי חייב חטאת בכי האי גוונא שהרי מביאין על הזודן כשוגג. לכאורה יש לכאר ההשוואה, משום דמתעסק בכל מקום פטור משום דלא חשיב **שגגה**, אמנם הכא דלא בעי שגגה, דהא חייב אף על הזודן, שפיר יש לחייב מתעסק. (א.ק.א.)].

פרק אמרו לו

כא מתני', **עד אומר אבל ועד אומר לא אבל וכו' מביא אשם תלוי**. איתא **בתוספתא** (פ"ב ה"א), דעד אומר חלב אכל ועד אומר שומן אכל וכו' מביא אשם תלוי. וכן כתב **הרמב"ם** (פ"ח משגגות ה"ג), (ועיין שם **בכסף משנה** ו**בלחם משנה** דמקורו ממתניתין, דמפרש למתניתין בעד אומר אכל חלב ועד אומר שומן אכל), וביאר **הרמב"ם**, דהוא משום דנקבע האיסור והוא אינו יודע אם חטא או לא. ו**בהשגות הראב"ד** השיג, אמאי חשיב איקבע איסורא, הא לא חשיב איקבע אלא בגוונא דהוי ב' חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואומר העד אכלת חלב והאחר אומר שומן אכל. ועיין שם **בכסף משנה**, שדן אי הרמב"ם נמי איירי בגונא דאיקבע איסורא בב' חתיכות, או דאף בחתיכה אחת, שפיר חשיב איקבע על ידי עדות העד אחד. ועיין עוד בבית יוסף (או"ח סימן תרפח).

כב תוס' ד"ה **אמרו לו**, צריך לומר דמיירי שהעידוהו שנים בבת אחת דאי בזה אחר זה הא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים. ובהמשך דבריהם כתבו דאין עד אחד מחייבו אלא בשתיקה דהויא כהודאה. ולכאורה צריך עיון, דאם כן אין **העד** נאמן, אלא דשתיקת הבעל דין מחייבת, ומה שייך לומר דהאמינתו התורה לעד כתרי. ולכאורה צריך לומר, דאף דאינו נאמן אלא אי איכא שתיקה, מכל מקום באיכא שתיקה חשיב **דהעד** מחייבו. ועיין עוד **תוס' ביבמות** (פח.) ד"ה **דשתיקה**.

כג מתני', **עד אומר אבל ועד אומר לא אבל וכו' מביא אשם תלוי**. כתב בחידושי **הגרע"א**, דמוכח דעד אחד בהכחשה כמאן דאיתיה. ועיין **מחנה אפרים** (הלכות עדות סימן ח) שהוכיח מהכא כדעת **הרמב"ם** (פ"ב מגרושין ה"ט) שכתב דהוי ספק, ודלא **כרמב"ן ביבמות** (ק"ז:) דפליג וסבר דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא.

כד מתני', **אשה אומרת אבל וכו'**. מבואר דאשה נאמנת בעדות זו. ועיין **רבינו גרשום** שהביא דמרבי לה **בספרא** מדכתיב "אן הודע אליו" לרבות על ידי אשה.

כה תוס' ד"ה **אמרו לו**, בתוה"ד, דאי בזה אחר זה הא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים. מבואר, דאף בעדות זו אמרינן דעד אחד הרי הוא כשנים. אמנם דעת **הריטב"א ביבמות** (פח:), דלא אמרו כן אלא במקום דמעיקר הדין בעי ב', וחידשה תורה דסגי באחד, כגון עדות דסוטה, דאף דהוי דבר שבעררה, האמינה תורה עד אחד, ונתנה לו כח דב' עדים, אבל בעדות איסורין דמעיקר הדין סגי בחד, לא אמרינן שהוא כשנים. ועיין ש"ך (י"ד סימן קכז סק"ד).

כו [בא"ד, וצריך לומר דמיירי שהאיש שמעידין אותו שותק. עיין עוד **תוס' ד"ה אימא** שביארו, דהוא משום דשתיקה כהודאה. ולכאורה צריך עיון, דאם כן אמאי מייתי אשם תלוי, הא מודה לדברי העד שאכל. (א.ל.). וצריך לומר, דשתיקה כהודאה אינה הודאה שיוודע בעצמו הדבר, אלא שמקבל את דברי העד, ומשום הכי בגונא דאיכא עד המכחיש, לא אמרינן שהוא סותר דבריו. (ש.א.) ועיין עוד באות הבאה].

כז בא"ד, ועל כרחך מיירי דאורו שהעיד עליו אומר איני יודע וכו'. עיין **בתוס' קיודשין** (סה:) ד"ה **אמרו לו**, דפירשו דשתיקה כהודאה, וכששותק חשיב דנוודע לו מעצמו, אבל באומר איני יודע חשיב דנוודע לו על ידי

כרחו.

(ז) **תוס' ד"ה או דלמא**, ואם תאמר היאך מחייב רבי מאיר והאמר לא אכלתי ובעל כרחו לא יביא חטאת כדאמר בבבא קמא חייבי חטאות אין ממשכנין אותן. וכתב **הערוך לנר**, דלפי מה שכתבו **התוס' בראש השנה** (ו.) **ד"ה יקריב**, דלאחר ג' רגלים אף לרבי מאיר כופין, ואם כן יביא לאחר ג' רגלים. אמנם עיין **בשפת אמת בראש השנה** (ו.) שכתב, לדון דליכא בל תאחר בחטאת ואשם כיון דלא נתחייב מעצמו, עיין שם.

(ח) **תוס' ד"ה נפקא מינה**, והכי נמי מצי למימר נפקא מינה היכא שאמר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד. ביאר **השיטה מקובצת** (אות מה) בשם **הרא"ש**, דלהך לישנא דמתרץ דיבוריה, כשמכחיש דברי העדים לאו כל כמיניה.

(ט) **תוס' ישנים ד"ה אם ירצה**, כלומר דלא דמי לעדים המעידים על המיתה שהן גמרו הדברים שהתרו בו ועבר והויד אבל הני אין גומרין עדותן שלא ידעו אם שוגג או מזיד. ביאר **הערוך לנר**, דלא מצינו חיוב על ידי עדות, אלא בגוונא דעל פי העדות נגמר הדין ותו ליכא ספק, אבל הכא שאומרים דאכל חלב, לא נגמרת עדותן, דאכתי לא מוכח דחייב חטאת, ולכך לא חשיב מיגו נגד עדים, דחשבינן ליה דאין עדים לחייבו. ועיין שם עוד. ועיין עוד כעין זה **בחיודושי רבי נחום בבא בתרא** (לא.).

(י) **גמ', לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי**. הקשה **השיטה מקובצת** (בהשמטות אות ז) בשם **הר"ר שמעיה**, הא אמרינן **בשבועות** (מא:), כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי, ואמאי לא אמרינן דכוונתו "לא עמדתי בהלואתי אלא פרעתי". ותירץ, דהתם נמי אי טעין הכי נאמן. וביאר **הרא"ש**, דהכא טענינן ליה כיון דאתא לפטור עצמו מקרבן, ואמרינן דאי הוה חייב הוה ניחא ליה בכפרה, ולהכי מתרצינן דיבוריה, ואף דמי לטעמא דאדם נאמן על עצמו, נהי דלאו עיקר טעמא הוא, (להצד דהוא משום דמתרץ דיבוריה), מכל מקום עושין אותו סעד לטעם אחר.

דף יב ע"ב

(יא) **גמ', אמר ר' יוסף לא אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו**. פירש **רש"י** **ד"ה לא אמר**, ר' יהודה שהוא נאמן וטהור אלא לאכול טהרות בינו ובין עצמו אבל לפני אחרים לא יאכל דלמא אתי לזלוולי בטהרות. והקשה **החזון איש** (אבן העזר נשים סימן נט סק"ט), איך תלוי ענין זה בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן, הא אינהו לא איפליגו אלא לענין קרבן, ואף לרבנן דסבירא להו דאינו נאמן, אפשר דהני מילי קרבן, דעל בית דין לכופו להביא, אבל בינו לבין עצמו יודו דשרי ליה לאכול. וכן לאידך גיסא, אפשר דלא קאמר רבי יהודה דנאמן על עצמו אלא לענין קרבן דמסרו הכתוב לעצמו, אבל באיסורים יודה דאסור, דאיקבע איסורא בבית דין. ותירץ, דקרבן חשיב בינו לבין עצמו כיון שמסרו הכתוב לעצמו, ולרבי יהודה דנאמן כנגד עדים, הוא הדין בכל איסור בינו לבין עצמו, ולרבנן דסבירא להו דקרבן אינו נאמן כנגד עדים אף דהוי בינו לבין עצמו, הוא הדין שאר איסורים.

(יב) **גמ', שם**. כתב **החזון איש** (שם), דלמדנו לדינא, דעדים שאמרו על דבר שאסור והוא יודע שהוא מותר, שרי ליה לאכול בינו לבין עצמו, אבל אינו רשאי לתת לאחרים.

(יג) **גמ', מודה רבי מאיר לחכמים שאם אמרו לו שנים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי מהימן דאי בעי אמר לא גמרת ביאתי**. הקשה **הערוך לנר**, דמשמע דלרבנן פשיטא דמהימן אף בלא הך טעמא, והא הכא ליכא מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי, דאף במזיד חייב.

(יד) **גמ', שם**. פירש **רש"י ד"ה מודה**, אבל מיגו דמתניתין לא אמר דנוח לו לשקר לומר לא אכלתי מעשות רשע ולומר מזיד היה. ומשמע דהכא לא חשיב משים עצמו רשע. [ועיין באות יז] והקשה **הערוך לנר**, הא אף בהעראה איכא לאו, דרק מאשם ממעטינן ליה. [ועיין **בערוך לנר לעיל** (ט).] שהוכיח כן בדעת **רש"י**, וכן דעת **התוס' ישנים ביבמות** (נה:). וכתב, דאפשר דמיירי בשוגג דאינו משים עצמו רשע. אמנם הקשה, דלפי זה לא יהא מודה רבי מאיר אלא בשוגג ולא במזיד, ובגמ' לא משמע דאיכא פלוגתא בין שוגג למזיד. ולכאורה יש לומר, דהכא אף במזיד לא חשיב משים עצמו רשע, כיון

אחד בפני עצמו, חלוקין הן לענין קרבן. והקשה **המשנה למלך** (פי"ח ממעשה הקרבנות ה"ד), הא לרבי יוחנן **לעיל** (ג:): בגונא הוי לאו אחד ומיתות מחולקות ליכא חטאות מחולקות אי. **והמנחת חינוך** (רטו, א) כתב דאין הכי נמי, דלרבי יוחנן דלעיל לא יהא חייב אלא חטאת אחת, וצריך עיון. **והחזון איש** (סימן לז סק"ה) כתב, דיש לומר דאף לרבי יוחנן דמיתות אין מחולקות לחטאות, כריתות מחולקות, כיון דחטאת תלויה בחיוב כרת (עיין **שבת** סט:).

והקשה, לדעת **אביי בסנהדרין** (לד:): וכפי שביאר **רש"י** (שם) **ד"ה אף**, דאף בכרת לא אמרינן דכריתות מחולקות. וכתב, דיש לומר דנותר ופיגול הוו לאוין מחולקין, וכדכתבו **התוס' בפסחים** (כד:). **ד"ה הא**, עיין שם.

(לו) **בא"ד**, אי נמי לענין שאם יפלו לקדירה אחת מצטרפין לתת טעם דשם אחד הוא. הקשה **המצפה איתן**, אם שם אחד הוא, אמאי אמר ריש לקיש (**בזבחים** עח.) הפיגול והנותר שבללן זה בזה פטור דמבטלין זה את זה. וצריך עיון.

דף יב ע"א

(א) **גמ', איבעיא להו מאי טעמייהו דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו וכו' או דלמא משום דאמרינן מיגו**. הקשה **השיטה מקובצת** (השמטות אות מג) בשם **הרא"ש**, מאי מספקא להו, הא במתניתין מפורש דטעמייהו דרבנן משום דאדם ירצה יאמר מזיד הייתי. ותירץ, דכיון דבברייתא אמרינן דטעמא משום דאדם נאמן על עצמו, מספקינן הי טעמא עיקר.

(ב) **גמ', משום דאדם נאמן על עצמו**. פירש **רש"י ד"ה אדם**, דלא מימנע לאתווי חטאת להתכפר כנגד קונו. ולכאורה צריך ביאור, היאך אלימא האי חזקה מעדים] אמנם **רש"י בבבא מציעא** (ג:): **ד"ה עדים** פירש, דטעמא משום דכתיב "או הודע אליו", וכן ביאר **בפירוש המשניות להרמב"ם**. ועיין **רמב"ן בבא מציעא** (ג:): שהקשה, הא הך קרא מוקמינן (**לעיל** יא:): לעד אחד, וכתב שם **וכן ביבמות** (פז:), דעיקר הטעם משום דחיוב חטאת הוא חיוב על האדם גופיה בינו לבין קונו, וכשם דאין ממשכנין חייבי חטאות משום הך טעמא. [דהיינו שהיא חזקה גמורה], והוסיף, דאף על הצד דנאמנתו משום מיגו, עיקר הטעם הוא משום דחיוב חטאת הוי חיוב על האדם גופיה, אלא דאי לית ליה מיגו הוה תלינן דשכח או טעה.

(ג) **גמ', אדם נאמן על עצמו**. כתבו **התוס' ד"ה ומודים**, **ובבבא מציעא** (ג:): **ד"ה מה לפיו שכן מחייבו**, דנאמן לחייב עצמו אף אי מכחישין ליה עדים ואמרי לא אכלת. והוכיחו כן, מדאמרינן בבבא מציעא (שם) דפיו חמור מעדים, ואי פיו אינו מחייבו במקום הכחשה, לא חמיר מעדים, דבמקום הכחשה תרוייהו אינם נאמנים, ושלא במקום הכחשה תרוייהו מחייבי. ובר"ן **בבבא מציעא** (שם) פליג, וכתב דאינו נאמן לחייב את עצמו במקום הכחשת עדים, ומכל מקום חשיב דפיו חמור, כיון דפיו מחייבו על פי עצמו, ועדים אין מחייבין אלא בצירוף שתיתקו דהויא כהודאה. וברשב"א (שם) כתב, דליכא מעליותא בב' עדים טפי מעד אחד, דשלא במקום הכחשה אף עד אחד מחייבו, ואף באיכא תרי, אין כוחם יותר מעד אחד. ועיין **לעיל** (יא: אות כז).

(ד) **גמ', שם**. עיין באות הקודמת שהובאו דברי **התוס' בבבא מציעא**, והקשה **השיטה מקובצת** (שם), היאך סמכי הכהנים על פיו נגד הכחשת העדים, להקריב חולין בעזרה. ותירץ, דכיון דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים, אם באו הכהנים להקריב אין מוחין בידם. עוד כתב נוסח אחר, דאם בא (הוא עצמו) להקריב, אין מוחין בידו. הרי דנחלקו (ב' הנוסחאות) אי מצו הכהנים לסמוך על דבריו. ועיין **קובץ הערות** (סימן כא אות יח) שביאר, דנחלקו אי נאמנותו על עצמו מהניא לכל העולם, או דאינה מועילה אלא לגבי עצמו.

(ה) **גמ', דמתרץ דיבוריה**. עיין **תוס' בבא מציעא** (ג:): **ד"ה מה אם ירצה** שכתבו, דבעינן דהוא יתרץ דבריו. אמנם הר"ן (שם) ועוד ראשונים כתבו, דאנן מתרצינן דיבוריה.

(ו) **גמ', והתודה מודה בדברים חייב שאין מודה בדברים פטור**. עיין **בפירוש הראב"ד על התורה כהנים** (פרשת ויקרא דיבורא דחובה פ"ז) שנסתפק, אי הך טעמא דאמרינן הכא, היינו הא דאמרינן התם, דאי אפשר **להתודות** על

אכילה לאכילה, וכן דעת הר"ן **ביומא** (ג. בדפי הרי"ף). וכן כתב המנחת **חינוך** (מצוה שיג אות י) בדעת החינוך (שם). וכן מבואר בשיטה מקובצת (אות טו) דכתב, דאי לא הפסיק באכילתו, אפילו משכה אכילתו כוליה יומא, מיחייב אפילו לרבנן. [ומבואר דאף זמן הלעיסה מצטרף]. ועיין עוד **עולת שלמה**. ו**ברמב"ם** (פ"י מתרומות ה"ג) מבואר, דהוא מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה. ועיין **תוספת יום הכיפורים** (יומא פ.) שהאר"ך.

(ג) **מתני'**, ושתה משקין טמאים וכו' אם יש מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס וכו'. **הרמב"ם** (פ"י מתרומות ה"ג) פסק (לענין תרומה), דמצרפינן שתייה בכדי שתית רביעית, ו**הראב"ד** (שם) הביא, דכן איתא **בתוספתא דתרומות** (פ"ז ה"ג), אמנם הקשה, דבמתניתין מבואר דאף לענין שתייה שיעורו בכדי אכילת פרס. ו**הכסף משנה** יישב דעת הרמב"ם, דהא דבמתניתין מצרפינן לענין טומאת גויה בכדי אכילת פרס, חומרא הוא דעבוד רבנן בטומאת גוייה. ו**המהר"י קורקוס** (שם) כתב עוד, דבאכילת ושתייה איסור, החיוב משום הנאת גורנו, ולפיכך כשיעור רביעית חשיב הנאת שתייה, טפי לא, אבל בטומאת גויה לא בעי הנאה, דאף בתחב לו חבירו אוכלין ומשקין לתוך בית הבליעה חייב, ולהכי מצרפינן כשיעור אכילת פרס. ועיין שם, ו**בערוך לנר**.

(ד) **מתני'**, שתה רביעית יין ונכנס למקדש ושהה כדי אכילת פרס חייב. **רבי אליעזר אומר** אם פסק בה וכו' פטור. **הרמב"ם** (פ"א מביאת מקדש ה"א), פסק, דשיעור זמן שתית רביעית לענין ביאת מקדש הוא כשיעור שתית רביעית. וביאר **הערוך לנר**, דהרמב"ם פסק כרבי אליעזר, דאם שהה כל שהוא פטור, ומשום הכי אי שהה יותר משיעור רביעית פטור.

(ה) **רש"י ד"ה לחומרא**, כאילו אוכל קליות אחת אחת בסמוך זו לזו בההוא משערים שאם אכל כחצי זית והפסיק ולאחר אותה שעה אכל חצי זית אחר אף אם שהה מתחלה ועד סוף יותר מכדי אכילת פרס בסמוך זו לזו מצטרפין ואפילו הוא שיעורא כולי יומא. ו**בשיטה מקובצת** (השמטות אות יד) משמע, דלדברי רש"י אליבא דרבי מאיר נקט שיעור דאכילת קליות דמשמע דמשערינן בהכי, והך שיעורא הוא ככוליה יומא. והשיטה מקובצת כתב לבאר, דהא דאמר רבי מאיר כאילו אוכל קליות, היינו דאי לא הפסיק מצטרף ואפילו משכה אכילתו כוליה יומא, אבל אם הפסיק, אף לרבי מאיר, שיעוריה בכדי אכילת פרס. [ואפשר דיש לבאר, דרש"י פירש שיטת רבי מאיר להאי גיסא, דכיון דמצי למשוך אכילתו כשיעור אכילת קליות, היינו שיעור אכילה, ולרבנן משערינן בשיעור סעודה, ושיעור סעודה היינו בכדי אכילת פרס. והשיטה מקובצת סבר, דאף לרבי מאיר ילפינן דשיעור משך אכילה כשיעור אכילת פרס, אלא דסבירא ליה דהוא שיעור הכא דבעינא צירוף האכילה, ואי לא מפסיק באכילתו לא בעי צירוף, ושפיר הוא המשך האכילה אף בזמן מרובה, כשיעור אכילת קליות].

(ו) **גמ'** או דלמא לקולא קאמר דהכי קתני כאילו אוכל קליות והוא דלא אפסיק ביני ביני. פירש **רש"י ד"ה או דלמא**, דבהא סבירא ליה כרבנן דבטפי מאכילת פרס לא מצטרף ולהכי מדמי ליה לקליות דאם לא הפסיק בינתים וכו' מצטרף, ואם הפסיק לא מצטרף אפלו בכדי אכילת פרס. ו**בשיטה מקובצת** (אות טו) ביאר, דהיכא דלא הפסיק, בין לרבי מאיר בין לרבנן מצטרף ואפילו ביותר מכדי אכילת פרס, ובהפסיק סבר רבי מאיר דפטור, ורבנן מיחייבי.

דף יג ע"א

(א) **גמ'**, אמר רב פפא הכי קאמר אפילו כל היום והוא שיאכל כזית כזית בכדי אכילת פרס וכו' מאי לאו דאכילה לחצי פרס בכדי אכילת פרס. מבואר, דנחלקו במידי דשיעוריה טפי מכזית, אי משערינן בכדי אכילת פרס לכל כזית, או דלמא דבעי לאכול בכדי אכילת פרס לכל השיעור דבעי לאכול. ולכאורה יש לבאר, דפליגי בגדר צירוף דכדי אכילת פרס, דלרב פפא ילפינן דכך הוא צורת ודרך אכילת שיעור כזית, ולמאי דדחינן ליה, היינו דסבירא לן שהוא הלכה בצירוף זמן אכילה, ובין אם השיעור בכזית ובין אם בחצי פרס אמרינן דשיעור הצירוף הוא בזמן אכילת פרס. ולמאי דמסקינן, דאף במידי דשיעוריה יותר מכזית משערינן לשיעור זמנו בכדי אכילת פרס,

דבלאו הכי נעשה רשע על ידי עדות העדים, ולא דמי לאמרו לו אכלת חלב בשוגג והוא אומר מזיד הייתי דמשים עצמו רשע טפי מעדותם (א.ק.).

(טו) **גמ'**, שם. הקשה המנחת **חינוך** (מצוה קכט אות מ) היאך נאמן דלא גמר ביאתו, הא אמרינן **במכות** (ו.) דסגי לחייב בעדות שיראו כדרך המנאפים, דחזקה שבא עליה, דבלאו הכי ליכא חיוב מיתה ומלקות, ורבי מאיר גופיה אית ליה דסוקלין על החזקות. [אמנם עיין **בשב שמעתתא** (שמעתתא ד פרק ח)] וכתב, דאפשר דאף דאיכא חזקה, מהימן הבעל דין לפטור עצמו. ועיין מה שתיירץ **בעולת שלמה**, ו**באור שמח** (פ"א מאיסורי ביאה הי"ט).

(טז) **גמ'**, שם. הקשו **החתם סופר** (אבן העזר ח"ב סימן קג) ו**החשק שלמה**, אי מצי אמר לא גמירי ביאתי, היכי משכחת לה מלקות דשפחה חרופה, הא יכולה לומר לא גמר ביאתו, ואף אי מודה דגמר ביאתו, הא אין אדם נאמן על עצמו לחיוב מלקות. ו**בעולת שלמה** תירץ על פי דברי **התוס'** **במכות** (ב.) ד"ה **מעידין**, דאף דאי אמר מזיד הייתי פטור מגלות, אגן לא טענינן ליה, והכי נמי הכא, אף דאי טענה לא גמר ביאתו לא תלקה, אי לא טענה לא טענינן לה. אמנם עיין **ערוך לנר לעיל** (ט.) דלמלקות דשפחה חרופה לא בעי גמר ביאה, ובהערה גרידא חייבת.

(יז) **גמ'**, שם. עיין באות יד שהובאו דברי **רש"י**, דהיכא דאינו משים עצמו רשע אף לרבי מאיר מהימן במיגו או דמתרצינן דיבוריה. וצריך עיון אמאי פליג רבי מאיר לעיל בגונא דאמרו לו נטמאת, והוא אומר לא נטמאתי, דלא אמרינן מיגו דאי בעי אמר נטהרתי מטומאתי, הא התם אינו משים עצמו רשע. וביאר **ביפה עינים**, דסבירא ליה דטבילה אינו נכלל בלשון לא נטמאתי. ו**בעולת שלמה** כתב, דהתם איכא למימר נמי דלא ניחא ליה למימר לא עמדתי בטומאתי, דאם כן יהיו הטהרות שנגע בהם קודם לכן טמאים. עוד תירץ, דאמוראי דהכא סברי דהתם מיירי בטומאה חדשה, דליכא מיגו, ולהכי פליג רבי מאיר, ורבנן סברי דאדם נאמן על עצמו אף דליכא מיגו.

(יח) **גמ'**, דאי בעי אמר לא נתכוונתי להעיד. הקשה **העולת שלמה**, תיפוק ליה דלא מצו לחייבו, דלמא שכח. ותירץ, על פי דברי הר"ן **בשבועות** בשם **הרשב"א**, דבשהות מועטת לא תלינן דשכח.

(יט) **תוס' ישנים ד"ה לא נתכוונתי**, מכאן אמר רבי וכו' דעדים ששמעו הדבר מפי בעל המעשה אך לא נתכוונו להעיד ולא הובאו לשום עדות, אין בעדותם כלום. וכן פסק **בביאור הגר"א** (חושן משפט סימן לו סק"ה) דלא מהניא עדות אלא אם נתכוון משעת ראייה. אמנם **הרמב"ם** (פ"ה מעדות ה"ה) ו**השולחן ערוך** (חושן משפט שם ס"א) פסקו, דלא בעי כוונה להעיד. ו**בעולת שלמה** תמה על דברי **התוס' ישנים** מסוגיא **דמכות** (ו.) דאמרינן דשיילינן להו אי למחזי איתתו או לאסהודי איתתו, דמבואר דלא בעי כוונה לעדות. וכתב, דהיה מקום לפרש דלא נתכוין לעדות ולכן אינו זוכר. ולכך כתב, דאפשר דלא איירי אלא **בעדות הודאה**, דאי לא נתכונו בשעת שמיעה לא חשיבא הודאה בפני עדים, דיכול לומר משטה הייתי כך, או דעשוי אדם שלא להשביע את עצמו, אבל בעדות גמורה, אף לדבריהם הוא עד.

(כ) **גמ'**, אכל חלב וחלב בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת וכו' והא ב' זיתי חלב אכל וכו' והכא העלם אחד הוא. עיין **באפיקי ים** (חלק ב סימן ה) שחקר, אי טעמא דאינו חייב אלא אחת היינו משום דחיובא דחטאת אשגגה, וכיון דאכלן בהעלם אחד הוא חדא שגגה, או דאף דמן הדין מחויב תרתי, גזירת הכתוב היא דכל זמן שלא נודע חטאו ולא נתחייב עדיין בקרבן, מתכפר בקרבן אחד על שניהם. וכדאמרינן ביולדת **לעיל** (ט): דכל זמן שלא יצאה לשעה הראויה לקרבן מביאה קרבן אחד על לידות הרבה. ועיין שם שהאר"ך.

(כא) **מתני'**, אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין ושתה רביעית יין וכו' ונכנס למקדש חייב. פירש **רש"י ד"ה נכנס**, דהאי ונכנס למקדש קאי אשתה רביעית יין, דאילו באוכל אוכלין טמאין לא מיחייב משום ביאת מקדש. ו**בתוס' ביומא** (מח: ד"ה (בעמוד א) **מדפסיל** כתבו, דקאי אביאת מקדש, והך חייב היינו מדרבנן, דכיון דנפסל בטומאת גויה, אסור מדרבנן ליכנס למקדש. (כב) **תוס' ד"ה מתחילה ועד סוף**, בתוה"ד, הפסיק בין אכילה לאכילה כשיעור פרס אין מצטרף. מבואר בדבריהם, דשיעור דכדי אכילת פרס היינו בין

ביצא לכלי. (א.ג.).

יא) [תוס' ד"ה אמר רבא, בתוה"ד, שהרי הכא מיירי בטמא מת דלית ליה מעיינות. לכאורה יש לומר דכונת רש"י כמו שכתבו בתוס' ישנים ד"ה ועוד, דכל מידי דחשיב מעיין, מכשיר שלא לרצון ואפילו באין מאדם טהור עיין שם. ועיין עוד שיטה מקובצת (אות כד)].

יב) גמ', והתנן האשה שנטף חלב מדדיה לאויר תנור תמא וקשיא לן במאי איתכשר ואמר רבי יוחנן בטיפה המלוכלכת על פי הדר. עיין תוס' שבת (קמ"ד). ד"ה שלא לרצון, שהקשו, דאף אי נתכשר על ידי משקה, הא אין אוכל מטמא כלי. ופירשו בשם ר"י דהא דקשיא לן במאי איתכשר, היינו לא מבעיא שאין התנור תמא, אלא חלב הנוטף מדדיה אמאי תמא הא לא איתכשר, ומשני בטיפה המלוכלכת על פי הדר, ואותה טיפה עצמה תמא התנור, דחשיבא משקה ומשקה מטמא כלי כדאיתא בשבת (יג). ועיין עוד תוס' בחולין (פז:): ד"ה כל ובפסחים (יד). ד"ה דאיבא.

יג) גמ', אלא אמר רבא היינו טעמא דבנה טהור דספק ינק כשיעור ספק לא ינק ואם תמצו לומר דינק וכו'. הקשה הרש"ש, מאי טעמא בעינן למימר דטהור משום ספק ספיקא, תיפוק ליה דהוי ספיקא דרבנן ולקולא, דטומאת גויה אינה אלא מדרבנן. ותיירך העולת שלמה, על פי דברי הפרי חדש (יר"ד סימן קי) והמגן אברהם (או"ח סימן י), דלכתחילה אין לעשות ספיקא דרבנן, ואם כן הכא שרי משום ספק ספיקא.

יד) גמ', ואם תמצו לומר ינק ספק ינקו באכילת פרס ספק ינקו ביותר מכדי אכילת פרס. עיין משנה למלך (פ"ג מברכות הי"ב) שהוכיח מכאן, דאף בדבר שדרך לשתותו ביותר משיעור זמן שתיה, (כשיעור שתית רביעית או שיעור דאכילת פרס, עיין לעיל יב: אות כח), לא בעי לברך ברכה אחרונה, ולא אזלינן בתר כל משקה בפני עצמו, וכן הוכיח התוספות יום הכיפורים (יומא דף פ). עיין שם שהאריך. אבל במנחת חינוך (מצוה שיג אות ה) דחה, דאפשר דבכל אוכל משערין לפי דרכו, ומשערין כדרך אכילת אדם בינוני, ואף בחלב משערין כשיעור שתית אדם בינוני, ולא בתר שיעור שתית התינוק, ועיין בערוך לנר.

טו) רש"י ד"ה גליון אמר רבא וכו'. כתב בהגהות מהר"ב רנשבורג, דדברי הגליון לא שייכי הכא, אלא להלן (עמוד ב').

דף יג ע"ב

טז) גמ', אלא שמע מינה מקום חלב אשה לאו מעין הוא. והיינו, דשפיר חשיב אוכל וכדאמרין לעיל (עמוד א). והקשה השיטה מקובצת (אות ב), דאם כן אמאי אמרינן דשיעורו ברביעית כטומאת משקין, הא אינו משקה. וכתב, דצריך לומר דהא דמטמא ברביעית היינו מדרבנן.

יז) תוס' ד"ה ונכנס, אבל בכניסה בלא עבודה לא מיחייב. אמנם ברמב"ם (פ"א מביאת מקדש ה"א) מבואר, דאיכא איסור אף בכניסה בלא עבודה. וכן כתב בספר המצות (לא תעשה עג), דאם נכנס בין האולם ולמזבח, לוקה. וברמב"ן בהשגות לספר המצות (שם) השיג, דאי נכנס שלא לצורך עבודה, תיפוק ליה דהוי ביאה ריקנית ומחויב מיתה שנאמר בה ולא תמותו. ועיין עוד פירוש הראב"ד על התורת כהנים.

יח) גמ', אין איסור אלא לשכר וכו'. עיין ראב"ד על התורת כהנים (פרשת שמיני פרשתא א, א) שנסתפק, אי לרבנן בעירב בו מים או שהה בשתייתו חשיב משכר ובמיתה, או דהוי כיון כל שהוא דאינו אלא באזהרה. וכתב, דמדלא ממעטי הפסיק או נתן בו מים, משמע דסברי דמשכר.

יט) גמ', שמוזהרין עליו בכל שהוא. כתב בפירוש הראב"ד על התורת כהנים (פרשת שמיני פרשתא א, א), דאף דקיימא לן מהלכה למשה מסיני דכל שתיה האמורה בתורה היינו רביעית, שאני הכא דגלי קרא דמוזהר אף בפחות. (עיין צפנת פענח פ"ו ממאכלות אסורות ה"א).

כ) גמ', שמוזהרין עליו כל שהוא ומוזהרין עליו מגיתו. כתב הצפנת פענח (פ"ו ממאכלות אסורות ה"א), דאיירי בנשתכר מחמת שתיתו. וסלקא דעתין לחייבו מיתה, משום דהוה אמינא דמשערין בכל אחד לפי מה שהוא (משתכר), וכעין שיעור דמלא לוגמיו לגבי יום הכיפורים (עיין יומא פ.).

לכאורה הוא הדין בדבר דשיעורו פחות מכזית, ועיין ערוך לנר (הנדפס מחדש) לעיל יג: שהובאה תשובתו בענין אכילת כעדרה דשרצים אי מצטרף בכדי אכילת פרס].

ב) גמ', לא התירו לאוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול. ביאר השפת אמת, דלא התירו לו לירד ולטבול ולאכול תרומה, משום שיבוא לומר דאין אכילה דקודם טבילה מצטרפת, וגרע מאילו אכל כשיעור טובל ואוכל. מיהו כתב דנראה דהיינו לטבול מיד, אבל כשממתין בכדי אכילת פרס יכול לטבול דתו ליכא חששא דהרי בין כך לא יצטרף. וכן כתב הערוך לנר. אמנם הביאו דהרמב"ם (פ"ח מאבות הטומאה) לא כתב להך דינא דלא התירו לטבול, אלא כתב (בהל' יא) דירד וטבל ואחר כך השלים שיעורו, מצטרף לאכילתו הראשונה.

ג) גמ', שם. כתב החזו"ן איש (טהרות סימן א סק"ב) דמשמע, דאי אכל כשיעור, מהניא ליה טבילה ותו לא מצטרף חצי שיעור דאכיל בתר טבילה בהדי מה דאכל קודם טבילה. עוד כתב, דבאוכל כזית דנבילת עוף טהור, כיון דנטמא מדאורייתא ליכא טומאת גויה מדרבנן, ושרי לטבול, ולא יצטרף עם אוכלין טמאין דיאכל בתר הכי.

ד) גמ', התירו לה לעוברת לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה. ומבואר בתוס' ד"ה התירו, דאיירי לענין אכילת חולין טמאים ושריא לאכול אחר כך תרומה. וכן מבואר ברמב"ם (פ"ח מאבות הטומאות הי"ג) ועיין בכסף משנה, וביאר המהר"י קורקוס (שם), דאפילו ממדת חסידות אין לה לטבול, שמא פעם אחרת תפקפק באכילתה ותסתכן. וברבינו גרשום ביאר, דאיירי לענין מעוברת שהריחה ביום הכיפורים. וכן מבואר ברמב"ן במלחמות ביומא (ד: מדפי הרי"ף), שכתב דהוה משום דינא דהקל הקל תחילה. וכן משמע בתוס' ישנים ד"ה מפני, שכתבו, דהוי חצי שיעור ובמקום סכנה התירו.

ה) גמ', שם. עיין באות הקודמת דברי רבינו גרשום, והוסיף, דאיירי כשאוכלת תוך כדי אכילת פרס, ואפילו הכי אמרינן לה לאכול פחות פחות מכשיעור, דמצוה לשנות. ועיין בליקוטי הלכות.

ו) גמ', התירו לה למגע טמא מת להניק את בנה ובנה טהור. והיינו משום ספק ספיקא, ספק אכל רביעית, ואף אי אכל רביעית, שמא לא אכל בכדי אכילת פרס. והקשה האור שמח (פ"ח מאבות הטומאה הי"ג), דתיפוק לה דסתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב (כאיתא ביבמות (קיד)), וכיון דהתירו לו לאכול תו לא גזרו עליו טומאה, כדחזינן לגבי מעוברת דכיון דהתירו לה לאכול אינה טמאה. ותיירך, דשאני מעוברת דאי לא נטהרנה תימנע מלאכול אוכלין טמאין, מה שאין כן תינוק, אף אי נגזור עליו טומאה, לא תימנע להאכילו.

ז) גמ', וכי תימא לא איתכשר. פירש רש"י ד"ה וכי תימא, דהא דבעי הכשר היינו משום דחשיב אוכל ולא משקה, דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי, וכדאיתא בשבת (קמ"ד). אמנם התוס' בשבת (קמ"ד). ד"ה לא לרצון כתבו, דהוה משום דמיוחד למאכל התינוק.

ח) גמ', חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון. פירש רש"י בשבת (קמ"ג): ד"ה לרצון, דהיינו משום דחשיב משקה דכתיב (שופטים ד, יט) "ותפתח את נאד החלב ותשקהו". וכדילפינן בנדה (נח:). ובתוס' (שם) ד"ה לרצון פירשו, דהוה משום דדם מגפתה טמא, וחלב היינו דם דדם נעכר ונעשה חלב. ועיין נמי בתוס' שבת (קמ"ד). ד"ה מחמיר.

ט) גמ', שם. עיין ר"ש (מכשירין פ"ו מ"ח) שביאר, דמטמא דקאמר היינו מכשיר. וכן ביאר רש"י בשבת (קמ"ג): ד"ה והתנן, וכן משמע בסוגיין.

י) גמ', ועוד מקום חלב מעין הוא דתנן חלב האשה מטמא בין לרצון בין שלא לרצון. פירש רש"י ד"ה ועוד, דרבא הוכיח דחלב חשיב משקה מהדיא דאמרין דחשיב כרוקה וכמימי רגליה, וכדאמרין לקמן (עמוד ב') דמטמא טומאה חמורה כאחד מאבריה. וצריך ביאר, היאך חזינן מהתם דחשיב משקה. ועוד צריך ביאר, דרש"י גופיה ביאר בד"ה וכי תימא, דהא דחלב חשיב אוכל היינו משום דהוי משקה הבא לאוכל, ולא שייך אלא בחלב היוצא ממנה לפי התינוק, אבל חלב היוצא לכלי לכאורה הוי משקה, ואם כן מאי מקשי הכא, דלמא הא דקתני מטמא בין לרצון בין שלא לרצון איירי

שמחלל אבל לא גבי גזבר (א.ק.). וברבינו גרשום ביאר, דאיירי לענין לדון בלשון ההקדש, כגון ערכין וחרמין וכו' אי הוי לשון ההקדש או לא, דשתי אסור להורות.

לב) גמ', ולהורות זו הוראה. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דמשמע ברש"י ד"ה ההוראות, דהוראת איסור אסור, אבל הוראת דיני ממונות שרי. והביא, דכן כתבו תוס' בסנהדרין (מב.) ד"ה העוסקים. וכן פסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן ז ס"ה) בשם יש אומרים. ותמה התומים (סימן ז סק"ו), הא אין לך מקצוע בתורה שצריך ישוב הדעת כדיני ממונות. ובתוס' חכמי אנגליה (שם) ביארו, דדיני איסור והיתר דליתיה בחזרה הוא דאסור, אבל דיני ממונות דאיתיה בחזרה שרי. [ולכאורה צריך עיון, דבסנהדרין (מב.) משמע, דבעי קרא לאסור שתי יין להורות בדיני נפשות, ואמאי בעי קרא, תיפוק ליה דנפשות אינן בחזרה. (א.ג.).] עוד הקשה התומים אתוס' (שם) בשם הכנסת הגדולה, דבמרדך רבה (פרשת נשא) איתא להדיא שתי רביעית אל יורה שתי רביעית אל ידון (ודין היינו דיני ממונות). וכתב, דהא דהתירו התוס' לדון דיני ממונות היינו משום דיושבים עמו עוד שניים, (דלא שכיח דכל השלשה ישתו וישתכרו), ואם יראו השניים שאין דעתו צלולה יזהירוהו להמתין ולא ימהר לחתוך את הדין, ולא שרי אלא במושב בית דין דשלושה, אבל לדון יחידי אסור, וכדברי המדרש. ובפתחי תשובה (יו"ד סימן רמב סק"ו) הביא דבשו"ת הב"ח (סימן מא) פסק, דאין חילוק בין איסורים לממונות.

לג) גמ', רבי יוסי ברבי יהודה אומר יכול אף תלמוד תלמוד לומר ולהורות. ביאר הרד"ל, דנחלקו אי מורין הלכה מתוך גמ' (עיי' בבא בתרא קל:). וכן משמע בדברי רש"י ד"ה תלמוד לומר, שפירש דשרי ללמד משנה, משום דאין מורין הלכה מתוך משנה, ועלה מוסף רבי יוסי ברבי יהודה גמ'. ובפשוטו משמע, דאף אי מורין הלכה מתוך גמ', דסבר דכיון דאין עיקרו להוראה, שרי. וכן מבואר ברבינו גרשום, דרבי יוסי דשרי, היינו כשאין בדעתו להורות. ובראב"ד על התורה כהנים (פרשת שמייני פרשתא א, ט) ביאר, דתלמוד היינו העתקת השמועה ממה שנמסר לו מרבו, וכגון ברייתות דרבי חייה ורבי אושעיא, וסלקא דעתך דכיון דאינו מוסף עליהם שרי לשתי לאומרם, קא משמע לך.

לד) תוס' ד"ה אמר רב, ואם תאמר והא אמר רב בכתובות אכל תמרים אל יורה וכו'. בתוס' בכתובות (י:) ד"ה אמר רב תרצו, דאף דלא מחייב על ביאת מקדש אסור להורות. וכתבו, דמצינו כן גם לענין עבודה דאיתא בבכורות (מה:), דאף למאן דאמר דבשאר משקים המשכרים לא מחיל עבודה, מכל מקום פסול לעבודה.

לה) גמ', כל היכא דיתוב רב לא סגי ליה בלא הוראה. פירש רש"י ד"ה לא סגי, דכולי עלמא בעו מיניה. ובערוך לנר הביא דברי הרמב"ם (פ"א מביאת מקדש ה"ד) שכתב, דאם היה חכם קבוע להוראה לא ילמד, שלימודו הוראה היא, משמע דביאר דלא דוקא בגוונא דכולי עלמא בעו מיניה, אלא דמורה הוראה לימודו חשיב כהוראה. והראב"ד (בפירושו על התורה כהנים שמיני פרשתא א, ט) ביאר, דאגב פלפוליה דרב אי אפשר דלא מחדש מידי. **לו) מתני', אם היה שבת והוציאו חייב.** השיטה מקובצת (אות יט) גרס והוציאו בפיו, וכן הגירסא ביבמות (לד.), וביארו בתוס' (שם) ד"ה והוציאו, דאף דאמרינן בשבת (צב.) דהמוציא בפיו ובמרפקו פטור שלא הוציא כדרך המוציאים, במידי דבר אכילה שפיר הוי דרך הוצאה.

לז) מתני', ואשם אחד. מבואר דשייך מעילה באכילת קדשים, ועיין תוס' חולין (קיו.) ד"ה אמר שהקשו, דבמעילה (טו.) אמר רבי ינאי דליכא מעילה בקרבנות כיון דאינן מיוחדין לה'. ודוקא גבי קדשי בדק הבית שאין בהן לכהנים ולבעלים איכא מעילה. וכתבו, דהכא מיירי בעולה דאף דעורה לכהנים חשיב כולו לה', כיון דכל הבשר למזבח נוכך מפורש להדיא בתמורה (לכ:), דאף לרבי ינאי, בעולה איכא מעילה. [ובתוס' בזבחים (מה.) ד"ה רואה כתבו, דגם באימורין מודה רבי ינאי, דאיכא מעילה, כיון דלא פקעה מינייהו מעילה. ועיין שם עוד.]

לח) גמ', שם. הקשה הקצות החושן (סימן כח סק"א), הא אשם מעילות לא

כא גמ', לומר לך שמוזהרין עליו כל שהוא. הקשה הכסף משנה (פ"א מביאת מקדש ה"א), אי מוזהרין עליו אמאי לא ילקו עליו. ותירץ, דאין לוקין כשם אין לוקין על שאר איסורין שבתורה בכל שהוא. דהיינו כמו חצי שיעור דאף אי אסור מן התורה מכל מקום אין לוקין עליו, וכן מבואר בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן שסג), [ולכאורה חיונן, דהאיסור בשתייה, כיון שנכנס, דאי האיסור בכניסה מה לא שייך לאחשוביה חצי שיעור, וצריך עיון].

כב) גמ', לומר לך שמוזהרין עליו כל שהוא ומגתו. ביאר הכסף משנה (פ"א מביאת מקדש ה"א) דאין לוקין על יין מגיתו, מהאי טעמא דאין לוקין בכל שהוא, דאינו משכר. [אמנם עיין באות הקודמת שביאר שם, דהא דאין לוקין על כל שהוא משום דהוי חצי שיעור, ולכאורה צריך עיון, דהכא כתב טעם אחר].

כג) גמ', רבי יהודה אומר יין אין לי אלא יין מנין לרבות שאר המשכרין וכו'. כתב בפירוש הראב"ד על התורה כהנים (פרשת שמייני פרשתא א, ב), דרבי יהודה יליף למעט יין מגיתו וכל שהוא מדכתיב "ושכר", דהוקש יין לשכר עד דמשכר.

כד) גמ', רבי יהודה אומר וכו' מנין לרבות שאר משכרין. הרמב"ם (פ"א מביאת מקדש ה"ב וספר המצוות לא תעשה עג) פסק, דבשאר משכרין באזהרה. והשיג עליו הרמב"ן בהשגות לספר המצוות (שם), הא הוי דעה יחידאה וכדמשמע בסוגיין, דתנא קמא לא יליף לשאר משכרין, דיליף שכר שכר מנוזר, וכן לרבי אליעזר אינו חייב אלא ביי' בן מ' יום ופסקינן בגמ' כוותיה.

כה) גמ', רבי אלעזר אומר וכו' אל תשתהו כדרך שכרותו. כתב השיטה מקובצת (אות י), דאף לרבי אלעזר אזהרה מיהא איכא. ועיין עוד להלן אות ל. ובראב"ד על התורה כהנים (הובא באות כז) כתב, דלרבי אלעזר ליכא אזהרה בנתן בו מים או שהה בשתייתו, וכן משמע בהשגות הרמב"ן לספר המצוות (לא תעשה עג).

כו) גמ', ורבי יהודה לא יליף שכר שכר מנוזר. עיין תוס' שבועות (כג.) ד"ה גמר דכתבו, דהכא הוא דלא יליף רבי יהודה שכר שכר מנוזר, דהכא אינו תלוי אלא במידי דתלוי בטירוף הדעת.

כז) גמ', כמאן אזלא הא דתניא אכל דבילה קעילית ושתה דבש או חלב ונכנס למקדש חייב כמאן כרבי יהודה. עיין כסף משנה (פ"א מביאת מקדש ה"ב) שרן, אי הא דקאמר דאתי כרבי יהודה, אתי לאפוקי נמי מדרבי אלעזר, או דלא אתי אלא לאפוקי מתנא קמא, אבל לרבי אלעזר דקאמר דיין אינו אסור אלא דרך שכרות, היינו משום דסבר כרבי יהודה ד"משכר" ילפינן לשאר משכרין, אלא דהוסיף, דכיון דחיונן דגדר האיסור משום שכרות, אם כן אף ביי' יש לנו לומר דאינו אסור אלא דרך שכרות. ועיין שם מה שהביא משו"ת הרשב"א (חלק א סימן שסג).

כח) גמ', שם. עיין בכורות (מה:), דאף לרבנן דרבי יהודה איסורא איכא, אלא דלא מחיל עבודה.

כט) גמ', שתי רביעית אל יורה. הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה עג), כלל הך איסורא באיסור כניסה לעבודה במקדש. וברמב"ן בהשגות (שם) הקשה, דהרמב"ם גופיה (פ"ט מסנהדרין) כשמנה הלוקין לא מנה שתי יין שהורה. וכתב, דהך איסורא אינו בלאו אלא בעשה, דילפינן מקרא ד"ולא הורות" דנכתב בתר קרא דיין ושכר אל תשת, ולא הבא מכלל עשה עשה.

ל) גמ', והאמר רב הלכה כרבי אלעזר ומר הוא דקא רמי ביה מיא. עיין שיטה מקובצת (אות יג ואות טז) שהקשה, לפי מה שכתב (באות יג), דאף לרבי אלעזר איכא איסורא אף אי עירב מים, וממיתה הוא דממעט ליה, מאי מקשי, הא אף אי מערב יין יהא אסור להורות. ותירץ, דלא ילפינן איסור הוראה אלא במידי דאיכא מיתה בעבודה.

לא) גמ', אלו דמין וערכין חרמין והקדשות. פירש רש"י ד"ה הרמין, דאסור לשום אותן לבעלים לפדותן דדלמא לא שיימי להו שפיר. [ולכאורה אף לשמואל דאמר בתמורה (כז:)] דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל, ואין השווי מעכב, מכל מקום אם יחלל על ידי שומה כיון דלא שיים שפיר לא יועיל. ועוד עיין בתוס' (שם) ד"ה לא. דדברי שמואל דוקא בבעלים

התוס' (שם) **ד"ה יש**, דאף דבסוגיין אמרינן דכיון דאיתוסף, אין הביאור דהוי איסור מוסיף, אלא דהך איסור כולל חשיב איסור חמור, ומשמע דהכי סבירא ליה לרש"י, וצריך עיון. ועיין **ברישב"א חולין** (קא). שכתב, דנראה דאיסור הנאה לא חשיב כולל.

ד' גמ', **שם**. הקשה **הרמב"ם בפירוש המשניות** (משנה ד), מאי שנא ממבשל בשר נבלה בחלב דאמרינן דלא חייל איסור בשר בחלב דאין איסור חל על איסור, ואמאי לא אמרינן דמיגו דחייל איסור הנאה חייל איסור אכילה. ותירץ, דאיסור הנאה דבשר בחלב נפיק מאיסור אכילה, וכיון דאיסור אכילה לא חייל אף איסור הנאה לא חייל, מה שאין כן איסור הנאה דמוקדשין דאינו משום איסור אכילה. נוכח מבואר **ברמב"ם** (פ"ט ממאכלות אסורות ה"ו) שכתב, דבשר בחלב לא חשיב מוסיף על איסור נבילה. ועיין **פלתי** (סימן פז סק"ג) ו**קהלות יעקב** (סימן ו) מה שכתבו לבאר בדבריו. ובמשנה **למלך** (פ"ד ממאכלות אסורות ה"ט) כתבו ליישב, על פי דברי **התוס' בשבועות** (כד: הובאו באות הקודמת) ו**בחולין** (קא). הובאו **לעיל** אות ג, דאיסור הנאה לא חשיב איסור מוסיף אלא איסור חמור, ושאיני קדשים דגלי קרא דאיסור חל על איסור, וכדאמרינן **לקמן** (כג:), עיין שם. ועיין **במשנה למלך** (פ"ה מיסודי התורה ה"ח) שכתב לחלק עוד, דלא חשיב איסור מוסיף אלא אם כן איכא מלקות, ובאיסור הנאה דבשר בחלב ליכא מלקות, ולכך לא חשיב איסור מוסיף. וכן כתב **הלחם משנה** (פ"ט ממאכלות אסורות ה"ו). ועיין עוד **ראש יוסף** (חולין קא).

ה' גמ', **דפקע פיגולו והוה ליה נותר**. הקשה **העולת שלמה**, הא אף בנותר פקע איסוריה כיון דהעלהו לגבי מזבח, וכדאמרינן **בזבחים** (גג:). הפיגול והנותר שהעלן לגבי מזבח פקע איסורו. ותירץ, דהתם איירי כשהעלה אחר דחייל איסורא. וכדמשמע **בזבחים** (שם) דמדמי לה למקוה, ומקוה לא מהני לטהר אלא בתר דאיכא טומאה.

ו' גמ', **ואין עירוב והוצאה ליום הכיפורים**. ביארו **התוס' ישנים יומא** (סו:). **ד"ה ואין**, דאף דכתיב גבי יום הכיפורים לא תעשו כל מלאכה, הוצאה אינה מלאכה גמורה. ועיין עוד **תוס' ביצה** (יב). **ד"ה דלמא** דכתבו בהא דבעי למימר התם דאין ערוב והוצאה ליום טוב, דהוא משום דהוצאה הויא מלאכה גמורה.

ז' גמ', **עתי ואפילו בטומאה**. ביאר **השיטה מקובצת** (השמטות אות יג), דאיצטריך לאשמועינן דנכנס לעזרה אף דהוא טמא, ולא אמרינן דיוציאו לו את השעיר, כיון דכתיב "יעמד חי לפני ה' לשלחו", דהיינו דבעי שיהא ביד איש עתי לפני ה'. ועוד, דאי לאו קרא הוה אמינא דשילוח השעיר הווי עבודה, וטמא פסול לשלח.

ח' תוס' ד"ה אלא דרפרם בדותא, ובפרק שני שעירים איתא נמי הא דהכא ולא דחי וכו'. דברי תורה ענים במקום אחד ועשירים במקום אחר. תמה **השאגת אריה** (סימן ע), היכן מצאנו כהאי גוונא דהניחו לנו סתמא דגמ' כאמורא אחד, ובמקום אחר דחי ליה לגמרי. ועיין שם שכתב לחלק, דבסוגיין הוכיח רב פפא דבריו מדברי הברייתא, ולכך אמרינן דהך דרב פפא בדותא היא, מה שאין כן ביומא, דרב פפא אמר הכי בדעת רב ששת. ועיין שם שהאריך להוכיח דלא קיימא לן כרב פפא, והביא, דכן מבואר בדעת **הרי"ף** (ביצה יב). **והרא"ש** (ביצה פ"א סימן יט) ו**הרמב"ם** (פ"א משביתת עשור ה"ב).

דף יד ע"ב

ט' גמ', **דאיסור בתו ואיסור אחותו בהדי הדדי אתי**. הקשה **התוס' רי"ד בקידושין** (נ:), אמאי איסור שאינו חל על איסור, בבת אחת חייל ולא אמרינן ד"כל שאינו בזה אחד זה אפילו בבת אחת אינו". וכתב, דסברא דאין איסור חל על איסור משום דכבר מוזחר, אבל כשבאין ביחד, הי מינייהו מפקת, ואם כן אי אפשר לומר שלא יחול משום כל שאינו וכו'. אפילו בבת אחת אינו, ועיין **בשוערי רבי שמואל קידושין** (שם) מה שביאר בדבריו.

י' גמ', **נשאת לאחי אביו מיגו דאיתוסף איסורא לגבי אחי אביו איתוסף נמי לגבי ידידה**. בפשוטו מבואר, דאף דאינו אותו שם איסור, דעלייהו אסירא משום "אשת אח", ועליה אסירא משום "אשת אחי האב", מכל מקום אמרינן

אתי אלא אם כן איכא תשלומין, וכמו שכתבו **בתוס' בפסחים** (כט). **ד"ה רבי נחוניא**, והכא דפטור מקרן כיון דקים ליה בדבריה מיניה, אמאי ליחייב באשם מעילות. והוכיח, דאף היכא דקים ליה בדבריה מיניה, אי לא עבדינן ליה החמור, איכא חיובא אלא דאין בית דין נזקקין לו, ולהכי שפיר חשיב דאיכא תשלומי קרן. וב**נתיבות המשפט** (שם סק"א) תירץ, דיש לחלק בין קדושת דמים, דחיוב תשלומין הוי משום דהוי כגזילת הקדש, וכמו שכתבו **תוס' בכתובות** (ל:). **ד"ה זר**, מה שאין כן הכא דהוי קדושת הגוף, דחיוב תשלומין ידידה הוי משום כפרה, לא אמרינן קים ליה בדבריה מיניה, וכמו שכתבו **בתוס' בכתובות** (שם), לגבי תשלומי תרומה, וכן תירץ **העולת שלמה**. וב**צל"ח בפסחים** (כט). תירץ, דהכא מיירי דלעסיה קודם שבלעו, דחיוב מעילה אתי עליה קודם שנתחייב באיסור שבת. ועיין **בתוס' הגרע"א** (אות ט) המובא באות הבאה.

לט' תוס' ישנים ד"ה ואשם אחד, והא דחייב אשם מעילה אנוותר אף דלא שוה מידי ואמרינן בפרק כל שעה האוכל חמץ בפסח במועד לא מעל התם בקדושת דמים וכו'. כתבו **המנחת חינוך** (מצוה קכו אות) ו**תוס' הגרע"א** (אות ט) בשם אחיו ר' **בונם**, דמבואר בדברי **התוס'** כדברי **הנתיבות המשפט** (הובאו באות הקודמת), דבקדושת הגוף לא אמרינן קים ליה בדבריה מיניה משום דהוי חיוב תשלומין משום כפרה, והכא נמי כיון דחיובא משום כפרה, חייב אף דליכא שוה פרוטה. אמנם **בשערי יוסף** (שער ג פרק כה) ו**בקהלות יעקב** (סימן ה) דחו, דאף אי נימא דחיוב תשלומין בקדושת הגוף הוי גזל גבוה, יש לחלק בין קדושת דמים לקדושת הגוף, דבקדושת דמים חשיבין ליה גזל משום **דמינ**, ולהכי בעי יש בדמיו שוה פרוטה, מה שאין כן בקדושת הגוף, דהוי גזל אף דאין לו דמים, כיון דגזול דבר שיש בו שימוש לגבוה, ועיין שם עוד.

דף יד ע"א

א' גמ', **נימא אית ליה לרבי מאיר איסור חל על איסור נהי דאיסור חל על איסור לית ליה וכו'**. עיין **רש"י יבמות** (לד). **ד"ה אם**, שביאר דחייב משום הוצאת שבת ויום הכיפורים, דלא אמרינן אין איסור חל על איסור, כיון דאיסור שבת ויום הכיפורים חיילי בבת אחת, כשקידש היום. ו**בתוס'** (שם) **ד"ה והוציאו הקשו**, דמה ענין זה לאיסור חל על איסור, הא אף למאן דאמר דאין איסור חל על איסור בבת אחת, הכא חיילי תרויהו, ואפילו אי חייל איסור שבת ואחר כך חל יום הכיפורים, יהא חייב. וביאר **בקובץ הערות** (סימן לג) דכוונתם, דבכל גוונא דאמרינן אין איסור חל על איסור, היינו כששני האיטורין המה על פעולה אחת, מה שאין כן הכא, דאכילת יום הכיפורים והוצאת שבת הוו ב' פעולות, ואף דעשאן במעשה אחד.

ב' רש"י ד"ה נהי, כגון האוכל נבלת בהמה טמאה אינו חייב משום נבלה. אבל **בשיטה מקובצת** (השמטות אות א) פליג, וכתב דאיסור נבלה חייל אאיסור בהמה טמאה אף למאן דלית ליה איסור חל על איסור, והוכיח כן מסוגיא **דמעילה** (טז). וביאר, דכיון דחייל טומאה חייל נמי איסור, וכתב, דאמנם בעוף טמא דליכא טומאת נבילות, לא חייל איסור נבלה על איסור טמא.

ג' גמ', **אקדשיה מיגו דאיתוסף ביה איסורא דהנאה איתוסף ביה לגבי חלב**. הקשו **תוס' בחולין** (קא). **ד"ה איסור כולל**, דהכא משמע דקרי ליה איסור **מוסיף**, והתם מבואר דהוא איסור כולל. וכתבו, דהא דקרי ליה הכא דאיתוסף, היינו דהוי איסור **חמור**, וכדאמרינן **בחולין** (שם), דאף למאן דלית ליה איסור כולל, איסור כולל באיסור חמור אית ליה. אבל **רש"י בחולין** (קא). **ד"ה ואיסור**, וכאן **ד"ה איסור** כתב, דהא דאיתוסף איסור הנאה חשיב איסור מוסיף, וכן כתבו **הרמב"ן והרשב"א בחולין** (קיג:). וכן מבואר בדברי **הרמב"ם** (פ"ד ממאכלות אסורות ה"ט), וכן איתא בדברי **הרישב"א ביבמות** (לב:). שכתב, דאיכא תרי עניני איסור מוסיף. א. דנוסף איסור, כגון דנוסף איסור הנאה. ב. דנוסף אותו איסור על כמה אנשים, עיין שם. ובשאגת אריה (סימן עו) הקשה, דרש"י סתר עצמו להא דכתב **ברש"י שבועות** (כד:). **ד"ה טמא**, דאיסור מוקדשין חייל אאיסור חלב מיגו דחייל על כל הבהמה, וכתבו

מבואר בדברי הרמב"ם (פ"ד משגגות ה"ב), דהא דחשיב איסור מוסיף היינו משום דחייל עליה, משום דחייל על אחיו שנשאה מקודם איסור "אשת אחי תוס' ד"ה ואחות אשתו, בתוה"ד, וכגון שנתקדשו כולם פחות מבת ג' שנים. הקשו בחידושי הגר"ע והערוך לנר, אם כן לא שייך לאוקמי הא דעבר זקן ונשאה ביבום, דכיון דהויא פחותה מבת ג', לאו בת יבום היא, וצריך עיון. ועיין היטב מה שכתב הגר"ע א.

דף טו ע"א

(א) גמ', דלמא לא קאמר סומכוס אלא גבי אותו ואת בנו דגופין מוחלקין אבל הכא דאין גופין מוחלקין וכו'. כתב הערוך לנר, דאף דגבי עריות נמי אתי האיסור על ידי גופין מוחלקין, שאני עריות דילפי מקרא ד"זמה היא" דילפינן מיניה דעשאן הכתוב לכולן זימה אחת. והביא, וכן משמע בדברי הרמב"ם (פ"ד משגגות ה"ד) שכתב, דלפי מה שנאמר זימה היא לפיכך יחשבו הג' שמות שם אחד. ועיין עוד באור שמח (פ"ב מאיסורי ביאה ה"ח).

(ב) גמ', שם. הקשה בחידושי הגר"ע א (לקמן טז:), לפי מה שמבואר שם, דגבי בהמה לא אמרינן גופין מוחלקין, הא בסוגיין אמרינן דאף בבהמה חשיב גופין מוחלקין. [אמנם לפי מה שכתב המאירי בחולין (פב.) דסומכוס מחייב משום דהוה שמות מוחלקין, והא דקרי לה בגמ' גופין מוחלקין, אין הכוונה לגופין אלא לשמות. נתיישבה קושית הגר"ע א.]

(ג) גמ', אלא אמר קרא ערות אחותו גילה. הקשה השיטה מקובצת (אות יא), למה לי קרא, הא לעיל תנן יש בא ביאה אחת וחייב עליה שש חטאות ולא מצריך קרא, [דהיינו כדמסקינן לעיל (ג.) דכל מקום שאתה מוצא ב' לאוין וזכרת אחת, חלוקין הן לקרבן]. ותירץ, דהכא סלקא דעתין דאינו חייב אלא אחת משום דהכל איסור אחד דאחיה. ועיין עוד רש"י (ב:) ד"ה אחותו, ותוס' ישנים (שם) ד"ה אחותו.

(ד) גמ', חייב על כל אחת ואחת. ביבמות (לד.) אמרינן, דלרבי אליעזר מייחייב על כל כח וכח. בכתובות (נא.) הקשו ההפלאה והפני יהושע, הא התם אמר רבא אשת ישראל שנבעלה באונס, אף שסופה לרצון מותרת לבעלה מאי טעמא יצרא אלבשה, אמאי הכא לא חשיב אונס. ותירץ העולת שלמה, דשאני התם דאיירי באשה הנבעלת דמשום המעשה אנוסה היא, ומשום הרצון מחשבינן לה כאנוסה דיצרא אלבשה, מה שאין כן הכא דאיירי באיש, דאינו אנוס, דמצי לפרוש באבר מת, וכדאמרינן בשבועות (יח.) לגבי האומרת נטמאתי, עיין שם.

(ה) גמ', הכא במאי עסקינן ברלית המודלית וכו' ושמות וגופין מוחלקין. כתב העולת שלמה, דמשמע הכא דרבי אליעזר נמי לא מחייב אתולדה במקום אב אלא בגופין מוחלקין. והקשה, דבבבא קמא (ב.) מה שאלה הגמ', לרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה, הא איכא נפקא מינה בגוונא דעשה בגוף אחד, לרבה בבת אחת, ולרב יוסף אפילו בזה אחר זה. ונשאר בצריך עיון.

(ו) גמ', דכוותה קצר וקצר היכי משכחת לה דמיפטר כגון שקצר שתי גרוגרות בבת אחת אבל קצר כגרוגרת וחזר וקצר כגרוגרת חייב. הקשה הקובץ הערות (סימן ז אות ה), דהכא מבואר דאף אי בקצר תריוהיה בזה אחר חייב על כל אחת ואחת, אי קצרן בבת אחת אינו חייב אלא אחת, ומאי שנא מהא דאמרינן בחולין (פב.) דלסומכוס אי שחט שני בניה ואחר כך שחט אותה חייב שנים. [ולכאורה לא דמי, דשאני התם דהווי ב' שמות, מה שאין כן הכא דהווי שם איסור אחד, אלא דריבה בשיעור האיסור].

(ז) גמ', אמר רבה טעמיה דרבי אליעזר משום דעבר תרתיה הכא נמי הא עבר תרתיה. ביאר האפיקי ים (חלק ב סימן ה), דרבנן סברי דמיפטר בקרבן אחד על שניהם, ורבי אליעזר סבר דאינו נפטר בקרבן אחד על שניהם, וכיון דעביד להו בזה אחר זה, נתחייב בראשון ותו לא מיפטר בקרבן אחד.

(ח) גמ', ורב יוסף אמר טעמא דרבי אליעזר התם משום דאי אפשר לערבן אבל אפשר לערבן אינו חייב אלא אחת. ביאר האפיקי ים (ח"ב, ה), דבין רבה בין רב יוסף מודו דרבי אליעזר סבר דאינו נפטר בקרבן אחד על ב' מעשים בהעלם אחד, אלא דרב יוסף סבר, דכיון דאפשר לערבן חשיב כמעשה אחד,

דמיגו דחייל עליהו חייל עליה. אמנם ברש"ש גרס בדברי רש"י ד"ה נשאת, דטעמא דחייל עליה, משום דחייל על אחיו שנשאה מקודם איסור "אשת אחי האב", ומיירי בגרשה ואחר כך נשאת לאחי אביו, או דמיירי כשמת אחיו שנשאה בלא בנים ופקע איסור "אשת אח" מכל האחין, ונשאת לאחי אביהם וקידושין תופסין ביבמה לשוק כדמסקינן ביבמות (צב:), או דאיירי כשחלץ לה אחד האחין ולא קאי עליהו אלא באיסור "לא יבנה", וכיון דנשאה אחי אביהן שפיר חייל איסור אשת אחי האב על שאר אחיו, ומיגו דחייל עליהו חייל עליה, דהיינו דסבר דלא מהני הא דאסירא לאחי אביו לאסור עליו, אלא דאיירי כשנאסרה על אחיו בהך איסורא דבעי למיחל עליה. ועיין עוד בעולת שלמה (המובא באות טו).

(יא) רש"י ד"ה לישנא אחריו, הכי גרסינן מיגו דאיתוסף איסור לגבי בני אחי אביו משום אשת אב. ביאר העולת שלמה, דלהך לישנא איסור מוסיף מב' שמות חייל, וכגירסת התוס' ישנים ד"ה מיגו, ולכך אף דאיסורא דחייל עליה אינו אותו איסור שחל אבני אחי אביו, שפיר חשיב איסור מוסיף. ודלא כמו שפירש רש"י ד"ה נשאת (עיין באות הקודמת). ועיין עוד רש"ש.

(יב) גמ', נשאת לאחי אביו מיגו דאיתוסף איסורא לגבי אחין איתוסף לגבי ידיה. כתב הרד"ל, דמוכח דאיסור מוסיף חייל אף באיסור קל על איסור חמור, דהא איסור בתו חמיר מאיסור אשת אחי האב, דבתו ברפיפה ואשת אב בכרת, ודלא כשיטת רבנו תם בספר הישר (הובאו בחידושי הרמב"ן יבמות לג:).

(יג) תוס' ד"ה נשאת, בתוה"ד, איך חל איסור אשת אח על איסור ממורת וכו'. כתב העולת שלמה, דלשיטת הרמב"ם (פט"ו מאיסורי ביאה ה"ב), דבאיסורי לאוין אינו לוקה על בעילה בלא קידושין, אתי שפיר, דאיתוסף עליה איסור אשת אח לחייבו בבעילה בלבד.

(יד) תוס' ד"ה נשאת, ואם תאמר והא ממורת היא ואם כך היאך אסורה לאחיו משום אשת אח איך חל איסור אשת אח על איסור ממורת ויש לומר דמיירי דאחיו נמי ממזור. הקשה הערוך לנר, דמשמע בדבריהם, דאי הוי אחיו כשר לא חייל עליה איסור אשת אח למאן דאמר דאיסור חמור לא חייל על איסור קל, ואם כן מצינו קידושין תופסין בממורת אשת איש, דכיון דאסירא משום ממורת, לא חייל עליה איסור אשת איש. ובכרת ישועה הביא תירוץ הפני יהודה, דאין הביאור בהא דאין איסור חל על איסור, דלא חייל כלל דודאי חייל, וכדחזינן דאי פקע הראשון יחול השני, אלא דלענין עונש אינו חל, ולהכי אף דאסירא משום ממורת חייל איסור אשת איש, ואף דאין חייבין עליו, מכל מקום מהני לענין הא דאין קידושין תופסין. ועיין עוד בכרת ישועה שדן, אי הא דאין קידושין תופסין באשת איש הוא משום עונש הכרת אי לאו.

(טו) מתני', הבא על בת בתו חייב עליה משום בת בתו וכלתו. הקשה בעולת שלמה, הא איסור כלתו לא הוי כולל ולא מוסיף. ובשלמא לשיטת תוס' ד"ה הבא, דאמרינן איסור מוסיף אף בב' שמות, אתי שפיר, דכיון דנאסרה לאחי בנו על ידי נישואי בנו משום אשת אח, נאסרה עליו משום כלתו, אבל לדעת רש"י ד"ה נשאת דסבר דלא מהני איסור מוסיף בב' שמות (עיין לעיל אות ז), קשה. וכתב, דצריך לומר דמיירי בנתקדשה פחותה מבת ג' דאיסור בתו וכלתו חיילי בהדי הדדי, וכעין מה שכתבו בתוס' ד"ה ואחות.

(טז) גמ', דאיכא ברא לסבא. פירש רש"י ד"ה כגון, דהיינו אחין. והקשה השיטה מקובצת (השמטות אות ז), הא אף לאחיו אסורה כבר משום "אשת אח", ואמאי חשיב מוסיף. ותירץ הרד"ל, דרש"י אזיל לשיטתו בחולין (קא:), דהיכא דיש באיסור השני עונש חמור יותר חשיב מוסיף, והכא נמי מתחילה לא הויא אלא "אשת אחי אביו" דהויא בכרת, ועתה דהויא אשת אב, עונשה בסקילה, חשיב מוסיף. ועיין שם עוד. ובברכת הזבח כתב, דצריך לומר דמיירי כשהיה הבן קטן, וכשהגדיל חיילי עליה תריוהיה בבת אחת, וכן כתב בפירוש המשניות להרמב"ם. ובשיטה מקובצת (שם) ביאר, דסבא היינו אבי אביו, וברא דסבא היינו אחיו של זקן, ומיגו דנאסר עליו משום "אשת אח", חייל עליה נמי משום "אשת אב". ואף דהווי ב' שמות, הא אמרינן דאיסור מוסיף מב' שמות חיל, אף לרבי יוסי (עיין תוס' יבמות (לב:)) ד"ה איסור, וכן

חשיבי, דאין דעתו על המשקה שבכסותו.

טו) גמ', והיוצאין הרי הן בכי יותן. כתב הערוך לנר, דמוכח דבהכשר משקה לא בעי שיבא על כל הפרי, דהא הכא אינו נוגע בכלו. עוד הוכיח כן, מהא דאיתא בחולין (לה:), דאי דם שחיטה מכשיר, כל הבהמה מוכשרת על ידי דם שחיטה. אמנם מדברי הרמב"ם (פ"א מטומאת אוכלין ה"א) שכתב, דאינו מקבל טומאה עד שיבלל באחד משבעה משקין, לכאורה משמע דבעינן שיבא כל האוכל או רובו במים.

זו) גמ', והתנן ערב פסח וכו' ואי אמרת בשעת פרישתן ממנה הוכשרו הא איכא נמי ההוא אבר וכו'. לכאורה צריך עיון, אי באמת נוגע מאי איצטריך לאתווי מתניתין, הא הוה ליה לאקשוויי בפשוטו דכיון דבשעת פרישתן נוגעין יכשירו. וליכא למימר דהכא דנו לענין אי סגי בהכי לענין הכשר, דהא מתניתין דידן לא איירי לענין הכשר.

יח) מתני', באוכל נותר מחמשה זבחים בהעלם אחת וכו'. כתב התוס' רי"ד בקידושין (עז:), דמסתברא דלא אמרינן גופין מוחלקין אלא בבעלי חיים, וכגון הבא על ה' נשים נדות והרובע ה' בהמות, אבל בשחוטין לא חשיב גופין מוחלקין, והאוכל חלב מה' בהמות, אינו חייב אלא חטאת אחת. והא דנחלקו במתניתין, היינו בקדשים דמאן דחשיב ליה כגופין מוחלקין, היינו משום דקדשים חשיבי. ועיין עוד במשנה למלך (פ"י משגגות ה"ב).

יט) תוס' ישנים ד"ה האוכל, לא דמי לבא על ה' נשים נדות בהעלם אחד וכו' דהנהו יש בהו ב' אזהרות וכו'. מבואר מדבריהם, דאף בזבחים חשיבי גופין מוחלקין, מדלא חילקו, ועיין באות הקודמת. וברמב"ם (פ"ו משגגות ה"ב) כתב, דזבחים חייב אחת על כולן דגופי הזבחים אינן מחלקין. ומוכח דסבר, דשאני ההיא מה' נשים נדות דפסק (בפ"ה משגגות ה"ג) דחייב על כל אחת ואחת. ועיין בעולת שלמה.

כ) גמ', שעשה את המאכיל כאוכל. פירש רש"י ד"ה המאכיל, שאם נתן אוכל הקדש לחבירו חייב כאילו אכל הוא בעצמו. וברבינו גרשום ביאר, דאיירי לענין שליחות, דשליח שעשה שליחותו, מעל בעל הבית. ועיין תוס' קידושין (מג). ד"ה שלא, שהקשו בהא דאמרינן התם דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב, הא במעילה מיחייב המהנה, ותיירצו, דאינו מתחייב משום הנאת הנהנה, אלא על ידי הגבהת השליח.

כא) רש"י ד"ה ואת הנהנה, והוא הדין דמצי למימר את הנהנה כאוכל מה שאין כן בנותר. הקשה הערוך לנר, הא אף נותר הוי איסור הנאה, ובשלמא אי סבירא להו כשיטת הרמב"ם (פ"ח ממאכלות אסורות ה"ז) דאין לוקין באיסורי הנאה על הנאה אתי שפיר, דאנותר לא לקי משם הנאה, אבל לתוס' לשיטתם בפסחים (כא:), ד"ה כל, וכפי שביאר המשנה למלך (פ"ה מיסודי התורה ה"ח), דסברי דלוקין אף על הנאה, קשה. ותיירץ, דאף דמלקות איכא, כרת ליכא, כיון דלא כתיב קרא להדיא, והביא, דכעין זה מצינו לענין נהנה מחמץ, דכתבו התוס' בפסחים (שם) דאינו חייב כרת כיון דלא כתיב קרא להדיא.

מה שאין כן בגוונא דאי אפשר לערבן, על כרחך חשיב דעבד תרת.

ט) תוס' ישנים ד"ה אדם, בתוה"ד, ותימה אדם מנא לן דטהור. ובערוך לנר הביא דברי רש"י בחולין (קטט:), ד"ה המדולדל, שכתב דילפינן מדכתיב "כי ימות" (במדבר יט, יד). והקשה, הא הך קרא איירי בטומאת מת, ומה הראיה לטומאת אבר מן החי. ונשאר בצריך עיון.

דף טו ע"ב

י) רש"י ד"ה וחוטבו, לא משום טהרה שקודם לכן נמי טהור אלא שלא יהא מאוס ברגל באבר המדולדל. ובערוך לנר כתב, דאפשר דהוא משום טהרה, דחייש שמא יפול האבר מעצמו ויטמאנו באהל או בנגיעה. ואף דבכל רגל חייב אדם לטהר עצמו כדילפינן בראש השנה (טז), יש לומר דלפסח דחמיר שהוא בכרת חששו יותר. וברש"י כתב, דהוא משום חציצה, וכדתניא בתוספתא דמקואות (פ"ו) לגירסת הרא"ש שם, דאבר המדולדל באדם חוצץ בטבילה, וכיון דהוצרכו לטהר עצמם קודם הרגל ולטבול מטומאתו, הוצרכו להסיר את האבר.

יא) רש"י ד"ה קל וחומר, בתוה"ד, אדם שמטמא מחיים שמקבל טומאה מחיים קל וחומר בהמה שאינה מקבלת טומאה מחיים. בשיטה מקובצת (אות א) גרס הכי במתניתין גופה. וברש"י ובערוך לנר ציינו לדברי הגמ' בחולין (עא:), דילפינן קל וחומר כהאי גוונא לגבי בלוע.

יב) בא"ד, שם. ובפירוש המשניות להרמב"ם ביאר, דילפינן קל וחומר מאדם דמטמא מחיים אם היה זב או מצורע. וברש"י ביאר עוד, דאבר מן החי דאדם חמיר דמטמא באהל וטומאתו ז' ימים ובעי הזאה וכהן מוזהר עליו ונזיר מגלח עליו, מה שאין כן באבר דבהמה.

יג) גמ', המוחק את הכרישה. פירש רש"י ד"ה המוחק, דאיירי בכותש את הקפלוט, ובתוס' ד"ה המוחק הקשו, דאם כן מי פירות הן ומי פירות אין מכשירין. ובחזון נחום במכשירין (פ"א מ"ה) כתב, דרש"י כיוון כמו שכתבו הרע"ב והר"ש (שם), דסוחט את הכרישה מן הטל הנבלע בה. וכן כתב הערוך לנר. והחזון נחום (שם) כתב, דאפשר דרש"י סבר כדעת הראב"ד (פ"א מטומאת אוכלין ה"ד) דמי פירות מכשירין.

יד) גמ', והסוחט בשערו. פירש רש"י ד"ה הסוחט, דאיירי כשסוחט מים שבשערו כגון יוצא מבית המרחץ. ובתוס' ד"ה המוחק הקשו, דאמאי מים שבתוכו אינן בכי יותן, הא תחילתו לרצון ואמרינן כל משקה שתחילתו לרצון אף על פי שאין סופו לרצון מכשיר. ובשיטה מקובצת (אות ב) מבואר, דכוונת רש"י דכיון דבליעי לא חשיבי ולא מהני הא דתחילתן להכשר.

טו) גמ', והסוחט בשערו ובכסותו. עיין משנה אחרונה שגרס הסוחט שערו בכסותו. וכן גירסת הרמב"ם בפירוש המשניות שם, וכן משמע ברש"י ד"ה הסוחט, שכתב דאיירי ביוצא מבית המרחץ ומסתפג באלונתית. וביאר המשנה האחרונה, דבכסותו קאי אתרווייהו, אמוחק את הכרישה והסוחט בשערו דתרווייהו מיירי בבגדו, וקא משמע לן דאף הנסחטין לתוך בגדו לא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ ב"פ ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124